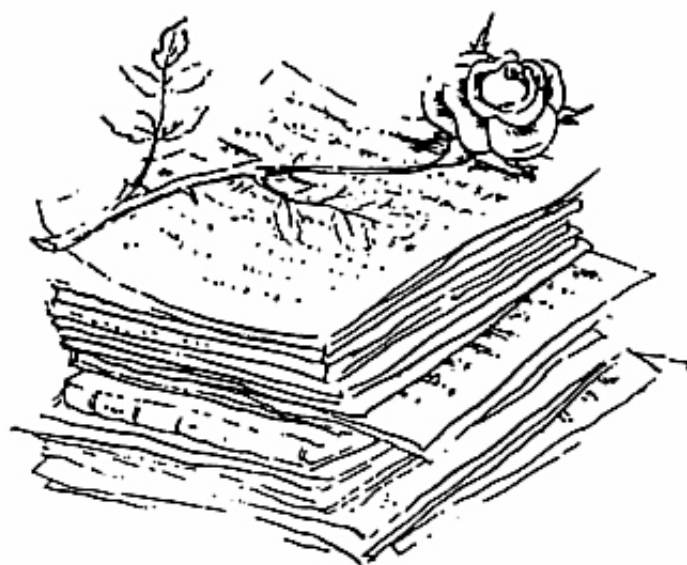

Z P R Á V Y

SPOLEČNOSTI BOHUSLAVA MARTINŮ

číslo 35

Praha 2013

Vydáno s finanční podporou Nadace Bohuslava Martinů

© Společnost Bohuslava Martinů, Praha 2013

Vážení přátelé,

v tom chorobném šílení kolem nás potěší malá vítězství naší “buditelské práce“ 21. století. A tak jsme se mohli (účastníci tradičního pražského zájezdu do Poličky) letos na svátek dětí (1. června) setkat s našimi přáteli z Poličky a Zlína na slavnosti „Putování za studánkami“ opět ve Vlčkově.

Jen dlouholetí organizátoři vědí, jak těžké je obnovit činnost, která byla přerušena částečně generační výměnou, ale také únavou a jistým vyhořením. Nicméně pták Fénix se opět zrodil z popela a za to děkujeme všem vlčkovským a gratulujeme panu starostovi Milanu Novákovi a novému dramaturgovi MgA. Leoši Krejčímu (řediteli Smetanova domu v Litomyšli) k výsledku, který přes nepřízeň počasí vyrazil všem dech. Slavnostní koncert byl při vytrvalém dešti operativně přemístěn do sálu Kulturního domu v Němčicích, kde se vytvořila zcela ojedinělá atmosféra a blízký kontakt mezi účinkujícími a publikem, na který se nezapomíná. Výjimečná interpretace Otvírání studánek Bohuslava Martinů, dvou částí Janáčkovy Suity pro smyčce a na závěr strhující Missa Brevis Jiřího Pavlici – to byl opravdu mimořádný zážitek. Ve Vlčkově se zatažené oblohy a bubnování deště na střechu krytého posezení nelekli, a tak ani po této stránce nic nechybělo – kromě nejrůznějších masových laskomin jsme mohli ochutnat legendární vlčkovské koláče, obětavě upečené místními královnami pekařského umění. Zůstala velká radost – tady jsou ty Studánky B. Martinů doma, sem patří a snad tady už zůstanou. Děkujeme!

A ještě tip pro všechny poutníky a turisty – v Libodřicích (12 km od Kolína) najdete kubistickou Bauerovu vilu od architekta Josefa Gočára. Vstřícná, milá a neobyčejně odborně fundovaná správkyně tohoto pokladu vás provede kdykoliv – i po telefonické domluvě. Takové pozitivní věci si musíme sdělovat, vzájemně chránit a vytvářet tak ostrůvky pěkných zážitků a vnitřní svobody, kterou přináší radost ze sdílení duchovních hodnot. K tomu nám pomáhá nejen hudba Bohuslava Martinů, ale i všech velikánů, které si připomeneme v blížícím se čtyřkovém Roce české hudby.

Přeji vám všem především hodně zdraví a – přes fujavici negativního myšlení téměř všude kolem nás – vždy dostatek dobré nálady.

Eva Štrausová
tajemnice SBM

Členské příspěvky Společnosti Bohuslava Martinů se nemění: 100,- Kč, senioři 50,- Kč. Pokud jste svůj příspěvek poslali již „napřed“ během roku 2013, nevěnujte tomuto sdělení pozornost.

Číslo našeho účtu: **0146936389 / 0800, var. symbol – 350112013**

Do zprávy pro příjemce napište, za koho platba je – např. Josef Novotný, Zlín (zejména v případě, že majitelem účtu je osoba jiného jména). Děkujeme. Velmi děkujeme také všem, kteří v loňském roce zaslali vyšší sponzorský dar.

O B S A H

Zprávy a příspěvky z poboček SBM

Valná hromada SBM dne 6. října 2012 v Brně	6
Jarmila Mráčková	
Brno a Martinů, proslov u příležitosti Valné hromady SBM	7
Jarmila Mráčková	
Nově jmenovaní čestní členové SBM	9
Jarmila Mráčková	
Nový výbor Společnosti Bohuslava Martinů	17
Činnost pobočky SBM Praha	17
Eva Štrausová	
Činnost pobočky SBM Brno	18
Jarmila Mráčková	
Brno – provedení skladeb B. Martinů v sezóně 2013/2014	19
Jarmila Mráčková	
Činnost pobočky SBM Zlín	20
Věra Obdržálková	
Činnost pobočky SBM Polička	21
Renata Pechancová	
Májové dny pro Bohuslava a Charlotte Martinů v Poličce	23
Naděžda Šauerová	
Oživené prohlídky rodné světničky B. Martinů	25
Naděžda Šauerová	
O. s. NÁŠ MARTINŮ	25
Jaroslav Novotný	
Kukátko do Centra Bohuslava Martinů	27
Lucie Jirglová	
Otvírání studánek na Třech Studních	28
Josef Kaprál	
<i>Drobné zprávy z Institutu Bohuslava Martinů</i>	
Nové přírůstky v Institutu Bohuslava Martinů	29
Nová on-line databáze pramenů Institutu Bohuslava Martinů	30
Nová Halbreichova čísla	31
Martinů filantrop	32
<i>Rozhovor</i>	
Nikdy nejste zaměstnání natolik, abyste nenašli chvíli pro smích	33
Rozhovor Lucie Jirglové	

<i>Festivaly, koncerty</i>	
Provokativní poetika Divadla za bránou	37
Lucie Dercsényiová	
Juliette v Londýně	43
Marek Pechač	
Velký objev v Lipsku	47
Lucie Harasim Berná	
Dny Bohuslava Martinů 2012	50
Ivan Štraus	
Dny Bohuslava Martinů 2013 (program)	53
<i>Výzkum, vzpomínky na Bohuslava Martinů</i>	
Miloš Sádlo a Bohuslav Martinů	54
Marek Pechač	
Zora Šemberová	60
Martinů a rodina Kaprálova	69
Josef Kaprál	
<i>Jubilea</i>	
Iša Popelka slavil významné jubileum	73
Renata Pechancová	
Gratulace Elišce Novákové	75
Jarmila Mráčková	
<i>Nekrology</i>	
Max Kellerhals	76
Lucie Harasim Berná	
Dvě tanečnice, dvě interpretky v premiérách B. Martinů	79
Jarmila Mráčková	
Charles Rosen (5. 5. 1927 – 9. 12. 2012)	81
Aleš Březina	
10. výročí úmrtí Dr. Ulricha Uchtenhagena	84
Aleš Březina	
<i>Knihy, časopisy</i>	
Jan Zrzavý a Bohuslav Martinů, přátelé z Vysočiny	85
Lucie Harasim Berná	
Musicalia – časopis Národního muzea	87

Valná hromada Společnosti Bohuslava Martinů dne 6. října 2012 v Brně

Jarmila Mráčková

V sobotu 6. října 2012 se v Brně poprvé mimo Prahu uskutečnila Valná hromada Společnosti Bohuslava Martinů za účasti zástupců všech poboček. Jednání vedla tajemnice SBM Eva Štrausová. Po sdělení organizačních záležitostí proběhla volba výboru a byla udělena čestná členství společnosti pěti osobnostem, které se v umělecké, vědecké a propagační činnosti zasloužily o dílo Bohuslava Martinů. Krásné diplomy s kresbou Jana Zrzavého připravila tajemnice společnosti Eva Štrausová a předával je předseda SBM Bohuslav Matoušek. Osobně je přijali Václav Věžník a Lubomír Čermák. Diplom in memoriam Rudolfa Pečmana převzal za Ústav hudební bědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Martin Flašar. Nepřítomnému Janu Trojanovi a Elišce Novákové diplom dodatečně předala předsedkyně brněnské pobočky Jarmila Mráčková. Setkání bylo završeno vynikajícím provedením dvou kompozic Bohuslava Martinů: Čtyřmi intermezzi v podání Bohuslava Matouška a Variacemi na Rossiniho téma v interpretaci Michaely Fukačové. S oběma umělci spolupracovala pianistka Renata Ardaševová. V závěrečném bloku vystoupili žáci brněnských základních uměleckých škol, kteří toho roku získali ocenění v soutěži Mládí a Bohuslav Martinů v Poličce. Literární práce žáků pořadatelské školy B. Martinů v Poličce přečetla předsedkyně tamní pobočky R. Pechancová.

Brno a Martinů

Proslov u příležitosti Valné hromady SBM v Brně

Jarmila Mráčková

Vážené dámy a pánové, vážení hosté,

jménem brněnské pobočky Společnosti Bohuslava Martinů vás vítám v Brně, v městě, které pan dr. Jaroslav Mihule ve své monografii „Martinů osud skladatele“ nazval „městem s takřka patriotickou láskou k hudbě Bohuslava Martinů“ (s. 537). Tato krásná emotivní věta vychází ze skutečnosti, že se v Brně konala řada původních – jak se dnes říká světových – premiér jeho skladeb, řada československých premiér a že dílo Bohuslava Martinů zaznívalo zde v dobách pro autora příznivých i nepříznivých. Dovolím si stručně shrnout téma „Brno a Martinů“.

V meziválečných letech býval v Brně Martinů osobně přítomen svým premiérám a měl zde přátele. V době po druhé světové válce intenzivně korespondoval se svými žáky Janem Novákem a Zdeňkem Zouharem. Z Brna vyšly tři podněty ke vzniku skladeb Bohuslava Martinů – Petrklíč, Písničky pro dětský sbor a Ptačí hody. Na přelomu 20. a 30. let se opakovaně snažil ředitel brněnské Konzervatoře Jan Kunc získat Martinů jako profesora skladby pro Konzervatoř. Brněnské divadlo v letech 1925–1937 uvedlo pět původních premiér, po válce několik dalších premiér původních i československých. V Brně bylo postupně uvedeno celé dílo operní i baletní. Jednu československou premiéru uvedla Komorní opera JAMU (Ariadna, 1962).

Československý rozhlas v Brně měl také kontakty s Martinů již za první republiky a jeho skladby nahrával i v problematických padesátých letech. Univerzitní knihovna (později nazývaná Státní vědecká, nyní Moravská zemská) pořádala ve své velké studovně koncerty, na kterých byly uváděny skladby Martinů. V sezoně 1955–1956 to byl vůbec první cyklus z komorních

skladeb Bohuslava Martinů, pro který byl vytvořen i první plakát s portrétem autora. Roku 1979 byl zpracován a vydán seznam skladeb Bohuslava Martinů ve fondech knihovny.

O první uvedení komorních skladeb v Brně se zasloužil Klub moravských skladatelů roku 1925 československou premiérou 2. smyčcového kvartetu a Filharmonický spolek Beseda brněnská původní premiérou 1. smyčcového kvartetu v roce 1927. Poslední světová premiéra se uskutečnila v dubnu 2012 uvedením nultého klavírního kvintetu ve Spolku přátel hudby při Filharmonii Brno. V Brně zaznělo několik premiér sborových a klavírních skladeb. Vznikl zde první sborník vzpomínek na Bohuslava Martinů k 65. výročí autorova narození (vyšel 1957). V roce 1962 přijal soubor Collegium musicum brunensis – jako naše první hudební těleso – čestný název Komorní orchestr Bohuslava Martinů.

První brněnský Mezinárodní hudební festival v roce 1966 měl jméno Bohuslava Martinů v názvu a všech jeho 10 večerů bylo věnováno dílu Martinů. Součástí festivalu bylo muzikologické kolokvium. Také 25. ročník festivalu nesl jméno Bohuslava Martinů (1990).

Rok po založení Společnosti Bohuslava Martinů v Praze vznikla zde její první pobočka. Bylo to 19. dubna 1978. Součástí programu bylo také kolokvium, na němž byly předneseny texty. Na jejich základě vznikl první Almanach Společnosti Bohuslava Martinů.

Samozřejmě nic se neděje samo od sebe, vždy za vším jsou konkrétní, zanícení lidé. Jmenuji alespoň předválečné dirigenty v divadle: Františka Neumanna, Břetislava Bakalu, Antonína Balatku, později dramaturga a dirigenta opery Václava Noska. Dále hudební redaktory brněnského rozhlasu: Jana Trojana, Zdeňka Zouhara, Zdeňka Cupáka. Zdeňka Zouhara také jako zakladatele hudebního oddělení Univerzitní knihovny, pořadatele jejích koncertů, editora zmíněného sborníku o Martinů, spoludramaturga Festivalu 1966 a spoluzakladatele brněnské pobočky SBM. Jmenujme

Rudolfa Pečmana jako tvůrce mezinárodního hudebního festivalu, organizátora kolokvií. Iniciátory uvádění skladeb Martinů byli i mnozí interpreti (manželé Novákovi, Akademické pěvecké sdružení Moravan, Komorní orchestr Bohuslava Martinů). Řada přátel Martinů byla z Brna: Václav Kaprál, Rudolf Firkušný, Rudolf Kundera, Ivo Váňa Psota. Dva čeští žáci Bohuslava Martinů, Vítězslava Kaprálová a Jan Novák – k němu přišli z Brna.

Na závěr ohlasy výtvarné: první plakát s Martinů byl vytvořen pro koncerty v Univerzitní knihovně (Zdeněk Skřivan, 1955). Pro Brno byly pořízeny dvě busty Martinů – první pro Univerzitní knihovnu (autorka Karla Vobišová-Žáková, 1957), druhá je umístěna před jednou Základní školou v Brně Kohoutovicích (autor František Navrátil, 1981). V roce 1966 byla po Bohuslavu Martinů pojmenovaná nová ulice ve vilové čtvrti a roku 1963 vznikla plastika Otvírání studánek (autor Jiří Marek), která je symbolicky před budovou čistírny vody v Pisárkách. Vše uvedené potvrzuje citovaná slova Jaroslava Mihuleho. Brno a Martinů je téma historie i současnosti. Snaží se o to také naše pobočka.

Nově jmenovaní čestní členové SBM jmenovaní na Valné hromadě v Brně

Jarmila Mráčková

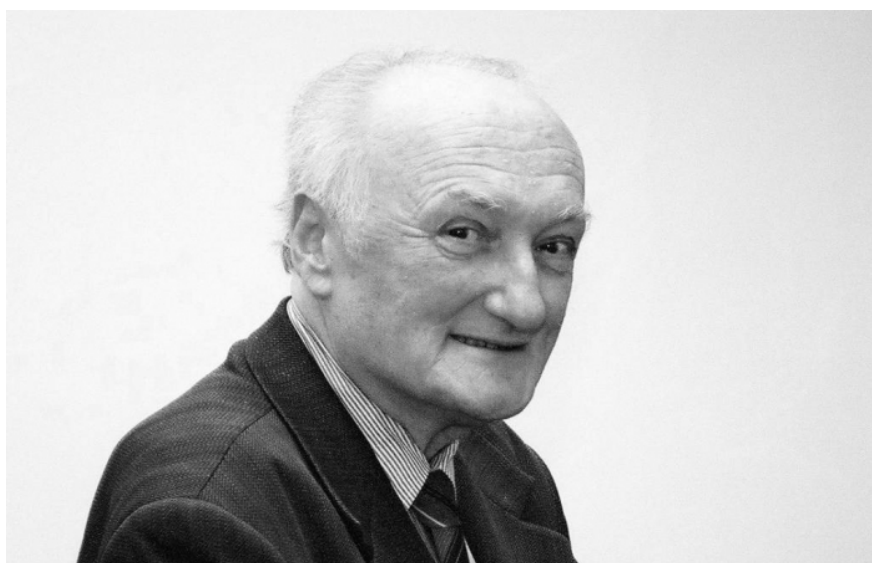
Laudatio, čestný člen in memoriam

Prof. PhDr. Rudolf Pečman, DrSc. (1931–2008)

Muzikolog, publicista, organizátor, vysokoškolský pedagog

V roce 1955 přispěl do sborníku Zdeňka Zouhara vytvořeného k 65. narozeninám Bohuslava Martinů příspěvkem „Druhá serenáda Bohuslava Martinů“. Je to rozbor skladby, v jejímž prvním brněnském provedení (25. 2. 1955) v aule Filozofické fakulty sám účinkoval (1. housle

Jan Stanovský, 2. housle Rudolf Pečman, viola Josef Přibáň – členové Brněnského vysokoškolského souboru při hudebně-vědeckém semináři). Měl podstatný podíl na vzniku brněnského Mezinárodního hudebního festivalu (od roku 1993 má název Moravský podzim). Deset let byl jeho tajemníkem. Festival byl koncipován jako tematický. Jeho první ročník měl jasný název: „Bohuslav Martinů – Brno 1966“. Byl to mimořádný počín, který obsahoval slavnostní zahájení a deset večerů, na kterých zněla pouze hudba Bohuslava Martinů. Součástí festivalu bylo kolokvium o hudebně dramatickém díle Bohuslava Martinů (R. Pečman kolokvium vedl a přednesl příspěvek „Bohuslav Martinů a Leoš Janáček jako dramatické typy“), interpretační soutěž studentů hudebních akademií z Prahy, Brna a Bratislavy a koncert vítězů. Na festival byla pozvaná i paní Charlotte Martinů, která v Brně pobyla několik dnů, stejně jako martinůvský badatel Harry Halbreich. V roce 1978 došlo k založení brněnské pobočky SBM. Součástí slavnostního dne bylo kolokvium „Martinů v proměnách času“, které se dopoledne konalo na JAMU. Z jeho příspěvků (doplněných několika vzpomínkami dalších osobností) vydal Rudolf Pečman první almanach Společnosti B. Martinů (vyšel roku 1979). Jeho vlastní příspěvek má název „Tvůrčí estetika Bohuslava Martinů“.

Rudolf Pečman

Pro koncertní sezónu 1978–1979 Kruhu přátel hudby v Brně dramaturgicky vytvořil cyklus koncertů a k němu obsáhlou programovou brožuru. Pro jubilejní rok 90. výročí narození Martinů (1980) vydal „Eseje o Martinů“, devět tematických studií.

O Rudolfu Pečmanovi lze říci, že hudba a její tvůrci i láska k umění výtvarnému a literárnímu, byla do konce jeho dnů celou náplní jeho života. Bohuslav Martinů do ní zřetelně patřil. Ve své knize „Z hlubin paměti“ (s. 262–263) napsal: „Skladatelem mého srdce zůstal Bohuslav Martinů, o němž jsem vydal dva spisy a několik studií, byl jsem na čas dokonce ve

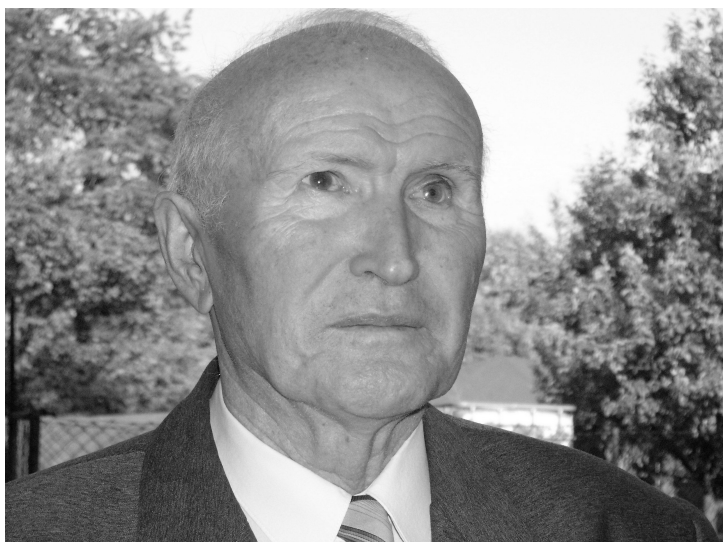
výboru Společnosti B. Martinů a předsedal jsem pražskému kongresu o jeho díle v bývalém Paláci kultury v Praze. Rozsahem nepříliš velká práce Eseje o Martinů (Brno 1989) byla svého času jediným martinůvským spisem, který vyšel ke skladatelově výročí, těsně před pádem totalitního režimu... „Martinů mě přitahoval proto, že bylo třeba nově a nově osvětlovat jeho život.“

Laudatio

Prof. PhDr. Jan Trojan, CSc. (* 1926)

Muzikolog, editor, publicista, hudební redaktor brněnského rozhlasu, vysokoškolský pedagog

Bohuslav Martinů je téma, které provází prof. Trojana od padesátých let. Jako vedoucí hudební redaktor brněnského rozhlasu v letech 1953–1961 inicioval nahrávky řady děl Bohuslava Martinů, připomenu jen kompletní nahrávku opery Divadlo za bránou v roce 1956, kdy osobně zažil, jak skladby Martinů podléhaly schvalování úředních orgánů.

Jan Trojan

V roce 1955 přispěl do sborníku k 65. narozeninám Martinů (který redigoval Zdeněk Zouhar) článkem „Pozdrav domů nejlíbeznější“ rozbořem tří písňových cyklů Bohuslava Martinů na lidovou poezii (Nový špalíček, Písničky na jednu stránku a Písničky na dvě stránky). Roku 1966 na hudebněvědném kolokviu (9.–10. října), které bylo součástí Mezinárodního hudebního festivalu „Bohuslava Martinů“, přednesl příspěvek s názvem „K problematice lidovosti v jevištním díle Bohuslava Martinů“.

Od vzniku Společnosti Bohuslava Martinů je jejím členem. Při zakládání brněnské pobočky dne 19. dubna 1978 se účastnil opět muzikologického kolokvia příspěvkem „Moravská lidová inspirace v díle Bohuslava Martinů“. Příspěvek je uveden v Almanachu SBM, který vyšel v roce 1979.

Prof. Jan Trojan inicioval vznik skladby „Ptačí hody“, když Bohuslavu Martinů roku 1959 (po předchozí korespondenci) poslal text z 15. století „V Strachotině hájku“ (viz článek ve Zprávách SBM č. 31, s. 68–72). Text skladatele podle jeho vlastních slov „zaujal“ a přes svou těžkou zdravotní situaci vytvořil vtípné, v kontextu svých skladeb ojedinělé dílo. Jestliže svůj první článek o Bohuslavu Martinů nazval prof. Jan Trojan „Pozdrav domů nejlíbeznější“, přičinil se tak o další, téměř poslední pozdrav Bohuslava Martinů domů.

Laudatio

Prof. MgA. Václav Věžník (* 1930)

Operní režisér

Operní režisér Václav Věžník působil v brněnském divadle od roku 1954 a inscenoval řadu představení v republice i v zahraničí. Se scénickým dílem Bohuslava Martinů se setkal desetkrát: v Brně to byla Veselohra na mostě (1960, 1987, 1989), Ženitba (1960), Hlas lesa (1964), Alexandre bis (1964, 1997), Voják a tanečnice (Olomouc 1966), Ariadna (Olomouc 1965) a opět v Brně Řecké pašije (2000). Přitom Alexandre bis/ Dvakrát Alexandr byl československou premiérou a Hlas lesa světovou premiérou scénického provedení.

Václav Věžník

Ve svém článku „Setkávání s operním dílem Bohuslava Martinů“ Václav Věžník napsal: „Když jsem se poprvé s dílem Bohuslava Martinů setkal, bylo mi třicet let a měl jsem operní humor takříkajíc v krvi. Osud tomu chtěl, že jsem se měl právě v nadcházejících šesti letech setkávat s ‚veselohrami‘“

Bohuslava Martinů, jejichž neotřelý vtip a intelektuální nadhled byl pro mne dalším obohacením, ale i myšlenkovým a citovým souzněním. Byl to tady právě humor, který mne přivedl k velké lásce a obdivu skladatele, jenž svým dílem v polovině dvacátého století dokazoval, že opera se ještě nepřežila!“. A dále: „Vzpomínám si živě na setkání s paní Charlottou Martinů a belgickým kritikem Harry Halbreichem při premiéře opery Bohuslava Martinů ‚Voják a tanečnice‘ v Olomouci. Oba znali již moje předešlé inscenace oper B. Martinů z Brna a při této příležitosti mi ukládali, abych se soustředil na dílo Martinů a provedl všechny jeho opery. Jak rád bych jim býval vyhověl, ale věděl jsem dobře, že nebude záležet na mých přáních, a proto jsem tuto lákavou nabídku, spojenou jistě s lichotivou důvěrou, nemohl přislíbit.“

Profesorka PhDr. Jindra Bártová v Almanachu SBM z roku 1979 napsala: „Soustavné uvádění jevištních děl Bohuslava Martinů na brněnské scéně nemohlo nevytvořit svébytnou interpretační tradici. Ta vedla – ve shodě s oscilací skladatele mezi postromantickou monumentalitou a typickou zkratkou 20. století – v podstatě dvěma směry: jeden z nich zdůrazňoval monumentální rysy skladatelovy jevištní tvorby (typická byla zejména Linhartova inscenace Řeckých pašijí), zatímco druhý tíhl spíše ke komorním koncepcím (většina inscenací Václava Věžníka). Zejména tato druhá linie znamená v brněnské inscenační martinůvské tradici podstatný vklad.“

Ve sborníku Smetanova Litomyšl z roku 2009 se u fotografie z představení Řeckých pašijí v podání souboru opery Národního divadla Brno píše: „Jednou z nejpůsobivějších inscenací provedených v amfiteátru se stalo vrcholné dílo Bohuslava Martinů dle románu Nikose Kazantzakise Kristus znovu-ukřížovaný. Dirigent Jan Zbavitel, režie Václav Věžník.“

Prof. Václav Věžník byl hostem na několika večerech brněnské pobočky SBM, kdy hovořil o scénickém díle Martinů.

Laudatio

Eliška Nováková (* 1928)

Pianistka a pedagožka

Pianistka Eliška Nováková, rozená Hanousková, po absolvování brněnské konzervatoře v roce 1950 začala koncertně vystupovat jako sólistka i jako klavíristka v komorní hudbě. Je uvedena stručným heslem v Československém hudebním slovníku z roku 1965. Po roce 1968 bylo její jméno, tak jako jméno a skladby jejího manžela Jana Nováka, oficiálně vymazáno z povědomí. Celá Nováková rodina totiž v září 1968 emigrovala. Je nutné oživit a zhodnotit, co Eliška Nováková interpretačně vykonala a dnes, při této příležitosti zvláště, co vykonala pro dílo Bohuslava Martinů.

Základem vztahu k tomuto skladateli a jeho dílu byla skutečnost, že Jan Novák studoval (byť jen půl roku) u Bohuslava Martinů v New Yorku (vrátil

se do Prahy přesně 25. února 1948). Stal se jeho velkým obdivovatelem a korespondenčně udržoval přátelství až do smrti Martinů. Navzájem si posílali své kompozice a paní Eliška se stala jejich interpretkou na koncertech i v rozhlasovém studiu. V Brně dne 3. 12. 1957 v Besedním domě zahrála ve světové premiéře Sonátu pro klavír, den před provedením Rudolfa Serkina v New Yorku, kterému byla skladba věnována. V československé premiéře hrála Fantasií a toccatu (3. 12. 1955 v Husově sboru) – skladbu věnoval Bohuslav Martinů Rudolfo Firkušnému roku 1940. V české premiéře uvedla Concertino pro klavír a orchestr (10. 11. 1954 Rozhlasový symfonický orchestr Brno – dirigent Břetislav Bakala). Jako druhá u nás hrála (první byl Stanislav Knor roku 1954 v Brně) Koncert č. 3 pro klavír a orchestr v březnu 1956 na Stadionu s nově vzniklou Státní filharmonií (1. 1. 1956 Brno, dirigent Václav Neumann). Hrála i v komorních skladbách Martinů, nejčastěji s violoncellistou Františkem Kopečným. Účinkovala v prvním cyklu z komorních skladeb Bohuslava Martinů, který uspořádal Zdeněk Zouhar v Univerzitní knihovně v roce 1955–1956.

Eliška Nováková 17. 11. 2009 při zápisu do pamětní knihy Spolku přátel hudby v Besedním domě v Brně

V Československém rozhlasu je zachováno 14 titulů skladeb Bohuslava Martinů, které nahrála Eliška Nováková. Jmenovitě uvedu alespoň Tři české tance pro dva klavíry, které nahrála 27. června 1957 s manželem Janem Novákem. Z nich č. 3 je uvedeno na CD, které vydal rozhlas v roce 2009 k 85. výročí zahájení rozhlasového vysílání z Brna. Na dva klavíry hráli také kompozici Jana Nováka Variace na téma Martinů vytvořenou roku 1949 po jeho návratu od Mistra (téma je z Polní mše). Mimochodem, spolu s manželem hrála jeho Koncert pro dva klavíry a orchestr se Státní filharmonií Brno roku 1956 na druhém ročníku festivalu Varšavská jeseň a tento koncert spolu nahráli roku 1957 v Praze s Českou filharmonií řízenou Karlem Ančerlem.

Výčet skladeb ukazuje i to, že jde o interpretačně velice náročné kompozice pro klavír, které kladou na interpreta velké nároky. To samo vypovídá o úrovni hry Elišky Novákové. Přičteme-li skutečnost, že se toto odehrávalo v polovině padesátých let, je nutno ocenit také zaměření pianistky i těch, kteří měli odvahu tyto skladby prosazovat a uvádět v Brně.

Laudatio

Komorní orchestr B. Martinů, umělecký vedoucí MgA. Lubomír Čermák

Komorní orchestr Bohuslava Martinů v roce 2012

Padesát let se jménem Bohuslava Martinů – to je výročí, které tento soubor oslavil v roce 2012. Jeho přímým předchůdcem bylo Collegium musicum brunense, formované roku 1948. Vyvíjelo bohatou uměleckou činnost, mimo jiné roku 1958 a 1961 účinkovalo na mezinárodním festivalu Pražské jaro. Roku 1962 oslovili členové Collegia paní Charlotte Martinů, zda by dala souhlas, aby soubor nesl jméno jejího zesnulého manžela. Paní Martinů dopisem ze dne 9. prosince toho roku souhlas vyslovila. Orchestr se tak stal prvním souborem, který si zvolil do názvu jméno Bohuslava Martinů. Dne 18. ledna 1963 se konal první koncert, na kterém vystoupil orchestr pod tímto názvem. V čele orchestru působili postupně jako umělečtí šéfové Jiří Trávníček, Josef Těšík a od roku 1991 je uměleckým šéfem i koncertním mistrem Lubomír Čermák. V minulosti působili jako koncertní mistr Jan Kupský, Bohumil Smejkal, Jan Stanovský a Pavel Kyncl. S orchestrem hrála

řada našich i zahraničních sólistů (například Josef Suk, Saša Večtomov, Wolfgang Schneiderhan, Igor Oistrach, Jiří Stivín a další). Soubor uskutečnil řadu zájezdů do zahraničí, opakovaně byl zván na významné mezinárodní hudební festivaly, spolupracuje s Českým rozhlasem i televizí. Orchester má široký repertoár, který zahrnuje hudbu baroka, klasicismu, romantismu a hudbu soudobou. Mnoho skladeb současných českých a moravských skladatelů uvedl v premiérách. Po léta jsou samozřejmě součástí jeho repertoáru skladby Bohuslava Martinů, z nichž některé zazněly v jeho podání v Brně poprvé. Na prvním brněnském Mezinárodním festivalu s názvem „Bohuslav Martinů“ přednesl orchestr 3. října 1966 celý program z díla Martinů.

Koncerty ke svému jubileu v roce 2012 uskutečnil Komorní orchestr Bohuslava Martinů v Brně. Pro Klub moravských skladatelů dne 26. září uvedl od Martinů Partitu a pro Spolek přátel hudby při Filharmonii Brno 23. října zazněl Smyčcový sextet ve verzi pro orchestr. Tento koncert v Besedním domě nahrál Český rozhlas a byla u jeho příležitosti připravena výstava o činnosti souboru. Připomeňme, že členy orchestru byli i dva umělci: pánové Rudolf Tomica a Ferdinand Rušák, kteří v roce 1956 účinkovali ve světové premiéře kantáty Otvírání studánek v Poličce a jejím následném provedení v Brně 8. dubna téhož roku.

Charlotte Martinů
Vieux Moulin, *Nice*

Nice, 9.12.62

Vážený pánové,

byla jsem dojata Vaším dopisem a samozřejmě souhlasím s Vaším přáním, pojmenovat Vaše orchestrální sdružení po mém nezapomenutelném muži. I on by byl poctěn Vaší volbou.

Přeji Vašemu sdružení hodně úspěchu, tím více, že znám jeho vynikající vlastnosti, poznané při mém zájezdu Pražského Jara 1961.

Zůstávám s mnoha srdečnými pozdravy

Dopis Charlotte Martinů ze dne 9. 12. 1962

Nový výbor Společnosti Bohuslava Martinů

Na Valné hromadě v Brně byl zvolen nový výbor Společnosti Bohuslava Martinů v následujícím složení:

Předseda SBM:

MgA. Bohuslav Matoušek

Místopředsedkyně:

Mgr. Jarmila Mráčková – kontaktní osoba pro pobočku SBM Brno

e-mail: mrackova.jarmila@seznam.cz

Mgr. Renata Pechancová – kontaktní osoba pro pobočku SBM Polička

e-mail: repart@unet.cz

Členové výboru (podle abecedy):

PhDr. Dagmar Henžlíková – Praha

Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D. – Praha

MgA. Michal Mašek – Praha

Mgr. Věra Obdržálková – Zlín, kontaktní osoba pro pobočku SBM Zlín

e-mail: obdrzalek.zl@seznam.cz

Ing. Naděžda Šauerová – Polička

Tajemnice SBM:

Eva Štrausová – kontaktní osoba pro pobočku SBM Praha

e-mail: estrausova@seznam.cz

Činnost pobočky SBM Praha

Eva Štrausová

3. ledna 2013

Koncert vítězů Soutěže Bohuslava Martinů v prosinci 2012 – obor violoncello. O první cenu se rozdělili Robert Kružík a Václav Petr, které uvedl, zpovídal a výkony komentoval předseda soutěže prof. Miroslav Petráš. Oběma violoncellistům byla skvělou partnerkou klavíristka Alena Kohoutová.

7. února 2013

Hudební publicistka PhDr. Helena Havlíková vyprávěla o operní tvorbě Bohuslava Martinů a jejím uplatnění ve světě.

7. března 2013

Vojtěch Babka, redaktor stanice Vltava Českého rozhlasu, nás zavedl do zajímavého světa slavného houslařského rodu Pilařů z Hradce Králové.

4. dubna 2013

Malým koncertem nás přišli potěšit dva vynikající studenti HAMU v Praze (ze třídy prof. Ivana Štrause): houslistka Markéta Klodová, které byla partnerkou klavíristka Kateřina Ochmanová a skvělý Milan Al-Ashhab, jehož doprovodila sestra, klavíristka Marie Al-Ashhabová.

1.–2. června 2013

Tradiční zájezd do Poličky a na Vysočinu na „Otvírání studánek“, tentokrát opět do Vlčkova.

Také v další **sezóně 2013/2014** se budeme scházet vždy každý první čtvrtek v měsíci v 16.30 hodin v sále Nadace B. Martinů, Bořanovická 14, Praha 8, (Metro C, stanice Kobylisy). Zahájili jsme jako vždy v říjnu – 3. 10. 2013.

Již po několikáté přivedl mezi nás prof. Jaroslav Mrázek z Hudebního gymnázia Jana Nerudy v Praze na Žižkově mladé pěvecké talenty, letošní účastníky Pěvecké soutěže Bohuslava Martinů. Jejich „generálka“ právě mezi námi nás velmi potěšila.

Činnost pobočky SBM Brno

Jarmila Mráčková

V sezoně 2012–2013 se uskutečnil cyklus koncertů pod názvem „Martinů a skladatelé z Moravy“:

22. října 2012

B. Martinů: Motýli a rajky, V. Petrželka: Andante cantabile, L. Janáček: Sonáta 1. X. 1905 „Z ulice“ (Martin Fišl – klavír)

19. listopadu 2012

B. Martinů: Tři madrigaly, Jaro v zahradě č. 3 (Vojtěch Špaček – žák ZUŠ Vítězslavy Kaprálové), J. Novák: Pocket sonáta, Jaromír Podešva: Pět kusů, Věta Jakuba Demla, L. Janáček: Sonáta pro housle a klavír (Renata Bialasová – klavír, Roman Mžik – housle, Alena Kuchar – viola)

4. března 2013

B. Martinů: Duo pro housle a violoncello, Smyčcové trio, V. Kaprál: Tři písně, V. Kaprálová: Zpíváno do dálky (výběr), J. Matys: Smyčcové trio, G. Klein: Trio pro housle, violu a violoncello (Helena Jankovská – mezzosoprán, Marcela Jelínková – klavír, Smyčcové trio Gideon)

25. března 2013

Koncert s připomenutím 35. výročí zahájení činnosti brněnské pobočky SBM dne 8. dubna 1978

B. Martinů: Smyčcový kvartet č. 7, Z. Zouhar: Písničky o lásce (výběr), E. Zámečník: Smyčcový kvartet č. 3 „Lašský“, E. W. Korngold: Smyčcový kvartet č. 3 (Kateřina Hloušková – mezzosoprán, Galina Aleschevitch – klavír, Korngold Quartet)

Koncerty připravila a uváděla Jarmila Mráčková

Plán na druhé pololetí roku 2013

„Hudba a osudy ve 20. století“

Dvojdílný cyklus připomene významné skladatele, kteří byli současníky Bohuslava Martinů.

21. října 2013

B. Martinů, I. Stravinskij, G. Enescu, P. Hindemith
(A. Aslamas – housle, I. Aslamasová – klavír, A. Plšek – fagot, P. Feldmann – klavír)

25. listopadu 2013

B. Martinů, D. Milhaud, S. Prokofjev
(M. a Š. Graffovi – housle, P. Reiffersová a O. Špaček – klavír)

Plán na rok 2014

„Martinů a Rok české hudby“

Ve čtyřech večerech zazní vedle skladeb B. Martinů díla B. Smetany, J. Suka, A. Dvořáka, Janáčka a J. Nováka. Vzpomenuto bude 100. výročí narození Rafaela Kubelíka.

Koncerty se konají v koncertním sále ZUŠ Vítězslavy Kaprálové, Brno, Palackého třída 70. Začátky vždy v 19.00 hodin.

Brno – provedení skladeb B. Martinů v sezóně 2013/14

Jarmila Mráčková

20. října 2013 Besední dům

Kantiléna – sbor dětí a mládeže při Filharmonii Brno

Tři písně posvátné

28. října 2013 Besední dům
Mezinárodní hudební festival Brno – Moravský podzim (pořadatel je nyní
Filharmonie Brno) Dechový kvintet Phoenix a další brněnští sólisté
Nonet č. 2, H 374

15. a 16. května 2014 Janáčkovo divadlo
Filharmonie Brno, komorní koncert, dirigent Hansjörg Schellenberger
Symfonie č. 5

**Spolek přátel hudby o. s. při Filharmonii Brno
koncerty v Besedním domě**

19. listopadu 2013 – violoncellový recitál, Michaela Fukačová,
Renata Ardaševová (klavír)
Variace na Rossiniho téma, H. 290

4. února 2014 – večer komorního orchestru: Čeští komorní sólisté,
umělecký vedoucí Ivan Matyáš
Smyčcový sextet, H. 224a

1. dubna 2014 – violoncellový recitál, Bledar Zajmi,
Dora Nováková-Wilmington (klavír)
Variace na slovenskou lidovou píseň, H. 378

20. května 2014 – houslový recitál, Lucia Kopsová,
Renata Ardaševová (klavír)
Sonáta č. 3, H. H 303

Činnost pobočky SBM Zlín

Věra Obdržálková

Přehled činnosti od ledna do června 2013

23. ledna 2013

MOZART – přednáška M. Obdržálka v Krajské knihovně F. Bartoše

6. března 2013

KLASICISMUS – přednáška M. Obdržálka v Krajské knihovně F. Bartoše

27. března 2013

SLAVNÍ HOUSLOVÍ INTERPRETI – přednáška M. Obdržálka v Krajské
knihovně F. Bartoše

16. dubna 2013

KOMORNÍ SOUBORY FILHARMONIE B. MARTINŮ

Jarní koncert komorních souborů na zlínské radnici

Program: B. Martinů: Etudy pro dvoje housle (Duo Agitato: J. Hanáková, A. Strojilová – housle), K. Slavický: Rapsodie pro violu sólo (P. Březík – viola), L. Janáček: Allegro, Adagio, Presto pro basklarinet a klavír (Colour Bass Duo: J. Porubiak – basklarinet, L. Michel – klavír), D. Šostakovič: Tři tance pro basklarinet, violu a klavír (J. Porubiak, H. Tomanová, L. Michel), J. Suk: Čtyři kusy, výběr (J. Vyžrálek – housle, V. Mitášová – klavír), O. Kukul: Clarinetino (K. Míčová – klarinet, Smyčcový kvintet)

17. dubna 2013

GIUSEPPE VERDI – přednáška M. Obdržálka v Krajské knihovně F. Bartoše

24. května 2013

Návštěva koncertu FBM, v podání flétnisty P. Pomlky zazněly skladby J. Nováka

29. května 2013

RICHARD WAGNER – přednáška M. Obdržálka v Krajské knihovně F. Bartoše

1. června 2013

Zájezd členů pobočky SBM Zlín do Poličky na Otvírání studánek ve Vlčkově a Němčicích

Činnost pobočky SBM Polička

Renata Pechancová

Poličská pobočka organizuje svou činnost s ohledem na poměrně bohatou činnost místních subjektů, které se aktivně věnují propagaci života a díla Bohuslava Martinů. Snažíme se tedy členům i dalším zájemcům umožnit sledovat a účastnit se aktuálního dění kolem Martinů v Poličce i mimo ni.

Ve velkém sále Tylova domu v Poličce zazněly 2. listopadu 2012 skladby Bohuslava Martinů na Koncertě vítězů jubilejního X. ročníku Písňové soutěže B. Martinů, která se v říjnu 2012 konala v Praze. Dne 21. prosince 2012 se konal již po patnácté zájezd do vánoční Prahy, kde jsme navštívili koncert

České filharmonie konaný v rámci Dnů Bohuslava Martinů. Na programu byly Symfonie č. 3 Es dur a č. 7 d moll A. Dvořáka a lahůdka – Koncert pro smyčcové kvarteto a orchestr, H. 207 Bohuslava Martinů. Česká filharmonie a Bennewitzovo kvarteto hráli pod taktovkou Jiřího Bělohlávka a podali mimořádný výkon.

Ve dnech 2.–6. května 2013 se v Tylově domě konal pátý ročník přehlídky Mládí a Bohuslav Martinů. Hudební, taneční i výtvarné umění bylo obohaceno i o seminář „Setkání s Bohuslavem Martinů a Vítězslavou Kaprálovou aneb hrajeme se členy poroty klavírní skladby B. Martinů a V. Kaprálové“, který se konal v Centru Bohuslava Martinů.

Všichni zájemci o hudbu Bohuslava Martinů mohli navštívit 10.–19. května 2013 šestnáctý ročník festivalu Martinů fest. V Centru Bohuslava Martinů se v rámci doprovodného programu Martinů fest uskutečnila 11. 5. 2013 vernisáž výstavy „Ma chère Charlotte /Moje milá Charlotte“ (výstava k 35. výročí úmrtí Charlotte Martinů), kterou bylo možné shlédnout až do 1. září 2013.

Otvírání studánek ve Vlčkově se z organizačních důvodů posunulo na 1. června 2013 a zájemci z Poličky na něm také nechyběli. Neodradilo je ani problematické počasí – ačkoliv se procházka ke studánkám nekonala a hlavní část kulturního programu byla přesunuta do Němčic, bylo to důstojné obnovení tradice. Samozřejmě nechyběly „Studánky“, tentokrát v provedení Pardubického dětského sboru Iuventus Cantans a další program v podání litomyšlských hudebníků. Druhý den dopoledne proběhlo v Centru Bohuslava Martinů setkání se členy SBM z Prahy nad hudbou a úvahami o hudbě Bohuslava Martinů.

Členové a příznivci SBM se účastnili také dvou koncertů 55. Smetanovy Litomyšle. Dne 16. června 2013 shlédli představení Carmina burana, které připravil dirigent Jakub Hrůša s Českým filharmonickým sborem Brno a Filharmonii Brno. Historicky prvního společného vystoupení legendárních souborů Musica Bohemica a Spirituál kvintet se členové SBM zúčastnili 25. června 2013.

Plán činnosti na sezónu 2013–2014

Pro sezónu 2013–2014 připravujeme pro členy a zájemce o život a dílo Bohuslava Martinů zajímavé akce. Kromě pravidelně konaných koncertů pořádaných i pro členy SBM jinými subjekty, bude vrcholem podzimní části zájezd dne 13. prosince 2013 na koncert České filharmonie pod vedením Kenta Nagana, který je součástí přehlídky Dny Bohuslava Martinů. Zazní na něm mimo jiné Martinů Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány, H. 271. Členové se již mohou také těšit na jarní zájezd do Ostravy na Mirandolinu, komickou operu Bohuslava Martinů, kterou uvede 19. března 2014 divadlo Moravskoslezské. Dílo zazní na našem území poprvé v italském originále. Na závěr sezóny oslavíme v Poličce 35. výročí od založení místní pobočky Společnosti Bohuslava Martinů (ustanovena byla dne 27. 6. 1979).

Májové dny pro Bohuslava a Charlotte Martinů v Poličce Naděžda Šauerová

Festival Martinů fest 2013, vernisáž výstavy věnované Charlotte Martinů, tyto události připomínající slavného poličského rodáka a jeho ženu proběhly v květnových dnech v Poličce. Vše bylo umocněno přítomností prasynovce Charlotte Martinů Alaina Bécourta se synem Sylvainem z Francie.

Zahájení hudebního festivalu Martinů fest položením květin u hrobu rodiny Martinů

Šestnáctý ročník hudebního festivalu Martinů fest byl tradičně zahájen položením květin u hrobu rodiny Martinů. Slavnostní program pokračoval otevřením putovní výstavy České inspirace – Fotoprůsvity Miroslava Kovala v Tylově domě a vyvrcholil zahajovacím koncertem, na kterém vystoupilo Stamicovo kvarteto. Nechybělo také dílo Bohuslava Martinů: Smyčcový kvartet č. 7 (Concerto da camera). Festival pokračoval celý týden, mimo jiné bravurním recitálem klavíristy Libora Nováčka a zakončen byl nedělním koncertem Severočeské filharmonie Teplice v kostele sv. Jakuba.

Centrum Bohuslava Martinů v Poličce zahájilo v sobotu 11. května výstavu Ma chère Charlotte [Moje milá Charlotte]. Výstava k 35. výročí úmrtí Charlotte

Martinů představuje portrét skladatelovy manželky – výjimečné ženy s neobyčejnými životními osudy. Návštěvníci výstavy se rázem ocitli v cirkusu Medrano, kde se Charlotte se svým budoucím mužem poprvé setkala, pocítili atmosféru okouzující meziválečné Paříže v prostředí útulné kavárny, poznali Charlotte Martinů jako cestovatelku, milovnici květin, přírody, ale hlavně jako velkou oporu svého muže. K vidění byla řada fotografií, dopisů a osobních předmětů. Výstava trvala v Centru Bohuslava Martinů do 1. září 2013.

*Přednáška o životě manželů Ch. a B. Martinů
prof. Jaroslav Mihule*

Účastníci vernisáže měli možnost nahlédnout do života manželů Martinů nejen prostřednictvím výstavy, ale i díky poutavému vyprávění, o které se podělil profesor Jaroslav Mihule. Ten své vyprávění oživil řadou osobních vzpomínek na paní Charlotte, s níž byl po mnoho let v osobním kontaktu. Posluchači tak mohli jedním dechem prožívat životní osudy slavného páru, které jsou mimořádné a mnohdy až neuvěřitelné.

Oživené prohlídky rodné světničky B. Martinů

Naděžda Šauerová

Také v letošním roce byly pro návštěvníky rodné světničky Bohuslava Martinů ve věži kostela sv. Jakuba v Poličce připraveny speciální „Oživené prohlídky“. V roli průvodců vystupovaly historické postavy rodiny Martinů. Tentokrát o životě na věži vyprávěl Ferdinand Martinů, tatínek hudebního skladatele. Nechyběl ani malý Bohoušek se svými houslemi.

„Ferdinand a Bohuslav Martinů“

O. s. Náš Martinů

Jaroslav Novotný

Občanské sdružení „Náš Martinů“ vzniklo 3. března 2010. Od této doby uspořádalo pro veřejnost celkem 26 akcí spojených se jménem slavného poličského rodáka. Základní osu činnosti tvoří dlouhodobý cyklus přednášek nazvaný *Pojďme na Martinů*, který v dosavadních 13 dílech představil kompletní soubor kantát a oratorií, symfonií, oper a to nejpodstatnější z orchestrální, písňové a baletní tvorby, což jen po hudební stránce obnáší 79 skladeb a hudebních cyklů, 276 ukázek a přes 9 hodin muziky.

„Náš Martinů“ se také zapojil do tří festivalových podniků, které se uskutečnily v Poličce v roce 2012. Již podruhé to bylo v podobě doprovodného pořadu k *Martinů festu* (Pojďme na Martinů fest), premiérově pak k festivalu *Polička Jazz* (Jazzman Martinů) a k mezinárodnímu festivalu pantomimy *Mime Fest* (Humorista Martinů).

K aktivitám spolku patří také výlety na místa spojená s pobytem Bohuslava Martinů, zejména na tradiční slavnost *Otvírání Studánek* na Třech Studních. V roce 2011 zorganizoval spolek výlet do Okrouhlic na pochod Jeníkova špacírka, který vede po stopách malíře Jana Zrzavého, skladatelova blízkého přítele.

Snímek z vánočního koncertu v roce 2012

Významnou součástí spolkových aktivit je také pořádání koncertů. V roce 2012 se podařilo uskutečnit koncert pro violu a klavír v podání prvního violisty Lucemburské filharmonie Illana Schneidera a klavíristky Hany Böhm-Robotkové, koncert pro housle a klavír, jehož se skvěle zhostili houslista Alexey Aslamas a klavíristé Inna a Anton Aslamas, a vánoční koncert, na němž slavily úspěch zpěvačky Helena Tamelová a Michaela Vostřelová za doprovodu klavíristy Lukáše Hruše a flétnistky Terezy Novotné. Spolek má významnou oporu v Centru Bohuslava Martinů v Poličce.

Autor příspěvku je zakladatel sdružení a předseda spolku

Kukátko do Centra B. Martinů v Poličce

Lucie Jirglová

Martinů v Benátkách

Ve sbírkách Městského muzea a galerie v Poličce je uloženo téměř 500 fotografií z různých období skladatelova života, na nichž je zachycen sám, se členy své rodiny nebo s řadou přátel a osobností nejen kulturního světa. Díky laskavosti prof. Jaroslava Mihuleho k nim nedávno přibyla dvě fotoalba z majetku Charlotte Martinů, která ukrývají i několik dosud neznámých fotografií. Některé z nich budou postupně představeny v následujících dílech Kukátka do Centra Bohuslava Martinů v Poličce.

Jednou z nich je záběr na Martinů před proslulou bazilikou sv. Marka v Benátkách z roku 1934. Manželé Martinů zde pobývali na začátku září u příležitosti premiéry *Invencí* pro velký orchestr, které vznikly přímo pro mezinárodní festival Biennale di Venezia. Premiéru, která se konala 8. září v Teatro La Fenice, řídil italský dirigent Oreste Piccardi. O úspěšném provedení *Invencí* psal Martinů rodině do Poličky: „Koncert byl hezký, úspěch jsem měl hlavně u kritiků, zvláště švýcarských a německých, obecnostvo není asi dost zvyklé na novou hudbu, ale i tak se to líbilo. Dirigent byl výborný, byl tam také Stravinskij a celá společnost z Paříže, Cassadó, co hrál můj čelový koncert, princezna Polignac, přijali nás v Benátkách moc hezky, myslím, že mi to hodně prospělo.“

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 10

Otvírání studánek na Třech Studních

Josef Kaprál

Kouzelnému dílu Bohuslava Martinů přálo jak minulý rok, tak i letos, kdy u studánek Barborky a Vitulky poslední květnovou sobotu přírodním areálem prostupovaly podmanivé melodie kantáty. Mezi vzácnými přihlížejícími byli především prezident republiky Miloš Zeman, hejtman Kraje Vysočina Jiří Běhounek, senátorka Dagmar Zvěřinová a starosta Nového Města na Moravě Michal Šmarda. Jednalo se o jubilejní 20. nepřetržité uvádění slavnosti na Třech Studních, ovšem podle záznamů v Okresním archivu ve Žďáru nad Sázavou se Otvírání studánek začalo uskutečňovat již od roku 1978 nepravidelně u Stříbrné studánky pod Žákovou horou a u Vitulčiny studánky na Třech Studních, v tomto případě by se jednalo již o 30. výročí slavnosti.

Sbor, sólisté a hudebníci sborů Zvoneček a Campanula z Jihlavy i ve ztížených podmínkách přednesem světoznámého díla zanechali u hojného obecnstva příznivý dojem. Také obdivovatel Vysočiny Miloš Zeman se netajil spokojeností a každého účinkujícího osobně obdaroval rudou růží. Příznačné bylo jeho vyjádření: „Ze všeho nejvíce mě oslovil závěrečný verš ... z ruky do ruky si podáváme těžký klíč, klíč od domova“. Je skutečností, že právě

před 75 lety Martinů pobýval téměř celý červenec na Třech Studních a později kantátu věnoval Poličce, Vysočině, Sykovci a Třem Studním.

V druhé části programu vystoupily folklorní soubory z Vysočiny, děti Základní školy Křižánky, národopisný soubor Groš Dolní Rožínka, představení Obrazy ze života Bohuslava Martinů si připravila žďárská Královská divadelní společnost Effrenata.

Poděkování za finanční podporu slavnosti náleží Nadaci Bohuslava Martinů, Kraji Vysočina a obci Určice.

Nové přírůstky v Institutu Bohuslava Martinů

Nadšený obdivovatel B. Martinů Gilles Corbi z Paříže laskavě poskytl Institutu Bohuslava Martinů kopie tří skladatelových dopisů z Nice adresovaných Marcelu Mihalovici. Jako místní rodák se G. Corbi v souvislosti s Martinů obzvláště zajímá právě o korespondenci z Nice, a to o období skladatelova života, které v padesátých letech v tomto jihofrancouzském městě prožil. Jde o dopisy z 3. října 1953, 21. listopadu 1954 a 24. ledna 1954.

Nadace Bohuslava Martinů prostřednictvím Institutu B. Martinů zakoupila několik blueprintových kopií od německého sběratele Gerda Lippolda. Jedná se o dobovou kopii *Koncertantní symfonie pro dva orchestry (Sinfonia Concertante) H. 219*, s autografními přípisky skladatele, dále o *Divertimento (Concertino) pro klavír levou rukou a orchestr, H. 173* a xerokopii *Smyčcového kvartetu č. 6, H. 312* s připojenou jednou stranou (konkrétně jde o stranu 32) z blueprintové kopie.

Nová on-line databáze pramenů Institutu Martinů

Institut Bohuslava Martinů, o.p.s. ke 122. výročí narození skladatele dne 8. 12. 2012 představil novou databázi pramenů. Za dobu existence Nadace a Institutu B. Martinů se v jeho knihovně podařilo shromáždit mnoho kopií pramenů, jejichž originály jsou roztroušeny po archivech, institucích či v soukromém vlastnictví po celém světě. V rámci probíhajících prací na Souborném vydání Bohuslava Martinů vznikla potřeba nově utřídit a katalogizovat tyto prameny v nové jednotné on-line databázi. Cílem projektu je zároveň zpřístupnit maximální množství informací online badatelům nejen českým, ale také zahraničním. Z toho důvodu je koncipována jako česko-anglická.

Databáze pramenů Institutu Bohuslava Martinů obsahuje informace o notových pramenech, libretech, dopisech a fotografiích spjatých se skladatelovým životem a dílem. Jejím jádrem je elektronický katalog skladeb poskytující základní informace o kompozicích Martinů. Tento pravidelně aktualizovaný soupis vychází z katalogu Harryho Halbreicha (*Bohuslav Martinů Werkverzeichnis und Biografie*, Schott 2007). Plánuje se, že informace o skladbách budou rozšířeny o údaje o pramenech k jednotlivým skladbám, včetně jejich detailního fyzického popisu. Další část systému tvoří podrobně zpracovaná korespondence vztahující se k Bohuslavu Martinů a jeho tvorbě. Do on-line databáze jsou rovněž začleněny dobové fotografie a kresby Martinů. V případě souhlasu vlastníka se zveřejněním jsou prameny, dopisy či fotografie přístupné též v digitalizované podobě. Vyhledávání v jednotlivých kategoriích databáze pramenů je velmi flexibilní, lze vyhledávat fulltextově či podle přesných kritérií a filtrů.

Databáze je postupně zlepšována, doplňována a aktualizována. Najdete ji na adrese <http://database.martinu.cz>.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 17

Nová Halbreichova čísla

Muzikolog Harry Halbreich (*1931) byl prvním badatelem, který shromáždil informace o všech skladbách Martinů a vydal je v roce 2007 pod názvem *Bohuslav Martinů Werkverzeichnis und Biografie*, přičemž každé skladbě přiřadil tzv. Halbreichovo číslo. Od té doby bylo nalezeno několik nových kompozic, kterým muselo být dodatečně toto číslo také přiřazeno. V posledních letech byl takto katalog doplněn o dvě velice zajímavé skladby Bohuslava Martinů. V prvním případě se jedná o krátký balet *Ruce*, jehož party byly nedávno nalezeny v archivu Národního divadla v Praze. Z důvodu chybějícího bližšího časového určení (jisté je jen tolik, že dílo vzniklo v roce 1927, jak dokládá datace v jednom z nástrojových hlasů) byla skladba chronologicky vřazena na začátek roku 1927, a proto jí bylo přiřazeno Halbreichovo číslo *H. 157bis*.

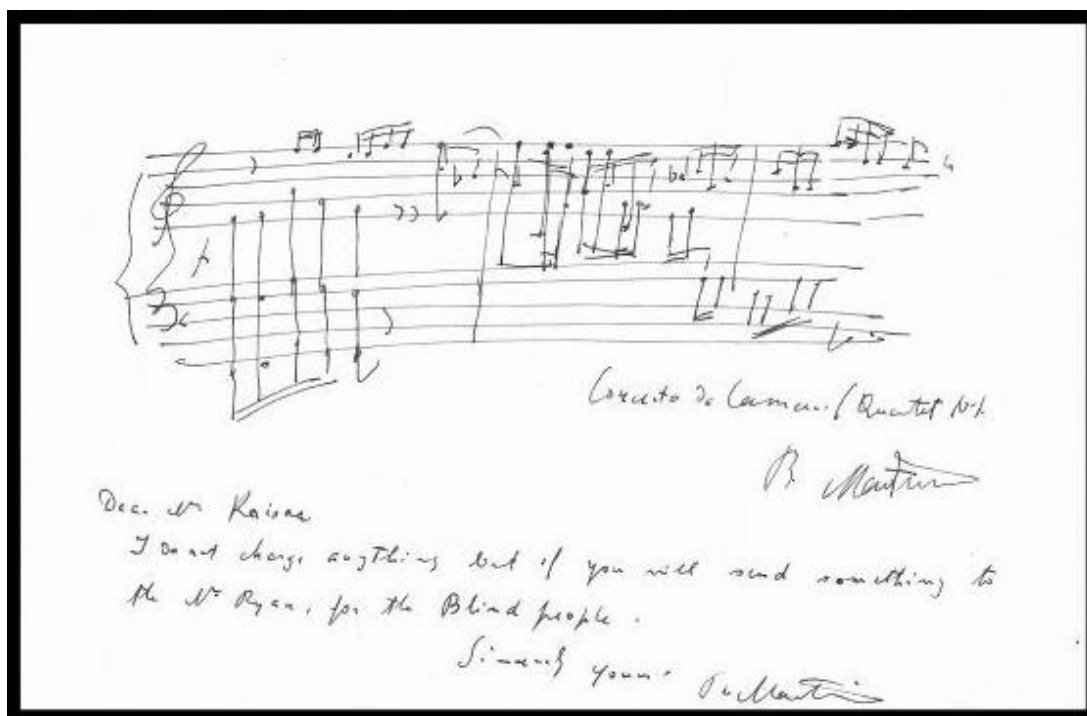
Druhou položku představuje soubor drobných skladeb a říkadél, jenž Martinů v prosinci 1940 dedikoval Edmonde Charles-Roux, dceři François Charles-Roux. Tento francouzský velvyslanec se svou rodinou pomohl Martinů po nacistické okupaci Francie sehnat dokumenty nutné pro útěk z Francie přes Španělsko. Martinů z vděčnosti daroval tehdy dvacetileté Edmonde dva rukopisy – vedle *Čtyř písní na texty české lidové poezie, H. 282bis* to byl také skicář obsahující drobné skladbičky na české lidové texty. Paní Charles-Roux v roce 1991 tento rukopis věnovala Ministerstvu kultury ČR, které rozhodlo o jeho předání do dnešního Centra Bohuslava Martinů v Poličce. Iša Popelka jej ve svém soupisu autografů uvedl pod názvem „Písničky na půl stránky“, v roce 1994 vydala Nadace Lyry Pragensis skicář ve formě faksimile pod názvem „České lidové písně a říkadla“. Do Halbreichova katalogu byl tento soubor krátkých skladbiček přidán pod názvem *Říkadla a písně na texty české lidové poezie, H. 283bis*.

Údaje o těchto skladbách jsou zařazeny také do nového on-line katalogu skladeb na <http://database.martinu.cz>, kde jsou veškeré informace průběžně aktualizovány. Tištěný katalog Harryho Halbreicha je však i nadále cenným pramenem pro badatele.

Článek převzat z časopisu *Martinů Revue* 1/2013, s. 19

Martinů filantrop

V nabídce Harmonie Autographs and Music, Inc., newyorské společnosti zprostředkávající obchod s hudebně souvisejícími dokumenty, se objevil drobný autograf Bohuslava Martinů. Ačkoli se nejedná o důležitý pramen, který by měl význam pro Souborné vydání díla Martinů, přesto tento lístek poutá pozornost badatelů, neboť je ilustrací skladatelovy dobromyslné povahy a jeho sociálního citění s potřebnými. Pod autograf citace úvodních tří taktů *Smyčcového kvartetu č. 7 (Concerto da camera)*, H. 314 nalezneme následující přípisek dedikantovi, který si od něj zřejmě tuto upomínku vyžádal:

„Dear Mr [Kaiser?],
I don't charge anything but if you will send something to the Mr Ryan, for the
Blind people.
Sincerely yours,
B. Martinů“

[„Vážený pane Kaisere, nic vám neúčtuji, pokud mi něco pošlete panu Ryanovi
pro nevidomé
V dokonalé úctě, B. Martinů“]

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 12

Nikdy nejste zaměstnání natolik, abyste nenašli chvilku pro smích

Rozhovor Lucie Jirglové s Radimem Vizváry

Ve druhé polovině září 2012 se v Poličce uskutečnil první ročník mezinárodního festivalu pantomimy Mime Fest. Jedná se o mimořádnou událost – jediný festival svého druhu u nás. Jeho vyvrcholením bylo představení opery Bohuslava Martinů *Divadlo za bránou, H. 251*, které mělo premiéru 26. června 2012 na Nové scéně Národního divadla v Praze. Dramaturgem festivalu je poličský rodák Radim Vizváry, jeden z nejlepších českých mimů mladé generace, který v současné době vyučuje na katedře pantomimy pražské HAMU a na berlínské umělecké škole Die Etage. Před začátkem festivalu poskytl následující rozhovor.

Jak vznikla myšlenka uspořádat zrovna v Poličce festival pantomimy?

Právě osobnost Bohuslava Martinů nás inspirovala, neboť je jedním z prvních objevitelů pramene, který se později rozrostl v proud novodobé české pantomimy. Její scénickou podobu mohl český divák vidět především u Ladislava Fialky.

Vrcholem festivalu bude Vaše inscenace opery *Divadlo za bránou*. Pro mnohé čtenáře je spojení Martinů a pantomimy asi překvapivé ...

Martinů měl přitom velký zájem o pantomimu. Inspiroval se debureauovskými librety a svůj nápad spojit operu s pantomimou využil právě v díle *Divadlo za bránou*.

Vy se tématu vztahu Martinů a pantomimy věnujete také ve své disertační práci. Proč jste si ho vybral?

Divadlo za bránou jsem zvolil jako svou praktickou doktorskou práci, chtěl bych v něm zhodnotit svůj teoretický výzkum, svou dosavadní práci a zkušenosti v uměleckém životě. Projekt jsem si vybral ze dvou důvodů. Jednak pocházím z Poličky a mám pozitivní vztah k Martinů, zároveň mě však zajímá multižánrovost díla a samotná faktura hudby. Z tohoto hlediska je pro mě odkaz Bohuslava Martinů, který se zajímal i o francouzskou pantomimu a jako vlastenec vnášel do své hudby lidové prvky, velmi přitažlivý. Právě v díle *Divadlo za bránou*, které je inscenováno zřídka, se otevírá možnost tvůrčího spojení těchto prvků a také několika žánrů jako je komická opera, pantomima, tanec a hudba. Zároveň mě zajímá hledání odpovědi na otázku, co je vlastně v současné době lidové. Téma mé teoretické disertační práce je Francouzský vliv na české mimické umění. Mojí specializací je problematika dramaturgie v pantomimě a právě dílo *Divadlo za bránou* pro mě bylo velkou výzvou, neboť je v této oblasti velmi náročné na realizaci.

Ano, to je první, co mě napadlo, když jsem viděla červnovou premiéru na Nové scéně Národního divadla v Praze – klade velké nároky na interprety. Zdálo se mi, že ve Vaší inscenaci musí všichni umět všechno, ať už jde o herectví, pohybovou průpravu, tanec, zpěv ...

Máte pravdu, bylo to náročné i pro herce a zpěváky. Protože se jedná o syntetické divadlo, nebo tomu můžeme říkat fúze žánrů, museli jsme se naučit mnoha novým dovednostem, abychom naplnili požadavek autora. Všichni šli do toho s velkým nadšením a pracovitostí. Jakoby si uvědomovali, že pracují na něčem výjimečném a zároveň se mohou něčemu novému naučit. Vážím si zejména odhodlání a přístupu všech operních zpěváků, neboť u mě absolvovali hodiny techniky pohybu, chodili na zkoušky ve cvičebním úboru a bolely je svaly. Nakonec překročili hranice klasického operního herectví a byli za to velice rádi.

Na výsledku je to opravdu znát. Vždy je to veliké štěstí, když se podaří dát dohromady tým spolupracovníků, kteří jdou do toho s nadšením a nebojí se naučit i něčemu novému.

Martinů ale zároveň vzbuzuje respekt a někdo to prostě nemusí zvládnout. Stalo se mi, že asi čtrnáct dní před premiérou jeden zpěvák odstoupil.

Jak jste to vyřešili?

Naštěstí u operních zpěváků musí být vždy alternace, takže ten druhý odehrál všechna představení. Ale už máme nového druhého Harlekýna, který se předvede i v Poličce.

Měl jste během přípravy také nějaké tvůrčí krize?

Ano, v tvorbě není jen zábava, ale přináší i muka. Střídaly se u mě dva stavy: když jsem si nevěděl rady, nadával jsem na Martinů, co si to vymyslel, proč si nenechal víc času na dodělání, proč ty lidové písně jen tak nasázel, proč vykradl kde co a dal vedle sebe bez kontextu apod. Občas mi připadal opravdu šílený, až jsem si říkal, že to snad musel dělat na nějaké omamně látce, jinak si to nedokážu vysvětlit ... A druhý stav – miloval jsem ho!

Martinů zkrátka uměl být i tak trochu škodolibý a v případě *Divadla za bránou* se vyloženě těšil: Zatřese trochu s těmi sociálními syžety u nás v opeře a dostaneme vynadáno, ale to nevadí ...

Právě jeho škodolibost a provokatérství mě baví.

S jakými dalšími obtížemi jste se museli potýkat, pokud jde o hudební nastudování a úpravu libreta? Původně první dějství tvoří baletní pantomima a druhé se třetím opera buffa.

Jde o sled několika obrazů, které mohou existovat nezávisle na sobě, a proto není snadné převést dílo do divadelně konzistentní podoby. Čerpal jsem především z originálu, který inspiroval Bohuslava Martinů. Patří mezi ně např. libreta Pierot pekařem a Pierot holičem. Nepoužil jsem ale všechny debureauovské předlohy. Musel jsem sáhnout i jinam, dokonce jsem se nechal inspirovat filmem Děti ráje od Marcela Carného. Ze všech těchto obrazů jsem vytvořil vlastní jednoduchý příběh a po konzultaci s dirigentkou jsme vytvořili sladěný celek.

Jak se Vám pracovalo s tak tradiční látkou? Přece jen, postavy z commedie dell'arte mají ustálený charakter a nemusí být jednoduché zpracovat je moderním způsobem, vyhnout se různým klišé apod. Jak jste na to šel?

Komediální typy commedie dell'arte jsou pro mě zrcadlem dnešní společnosti. Hledal jsem konkrétní typy, které osloví současného diváka a přitom neztratí tradiční charakter své postavy. Toto bádání mě velice zajímalo a bavilo. Pozoroval jsem každého člověka kolem sebe a náležitě ho identifikoval. Potom jsem zhodnotil základní rysy všech postav a vyšel mi z toho současný komediální typ. Myslím, že stejně tak by to udělal i Martinů ...

To nepochybně, Martinů byl skvělým pozorovatelem! Inspirovala Vás v této snaze i spolupráce se scénografem, nebo jste za ním naopak šel s jasnou představou, jak by scéna a kostýmy měly vypadat?

S výtvarníkem jsme se ovlivňovali ve velké míře. Scházeli jsme se poměrně často a nosili si materiály, knihy, videa atd. Měl jsem nějakou představu a on se ji pokoušel naplnit, zároveň jsem mu ale nechal prostor pro vlastní invenci.

Inscenace je výtvarně velmi nápaditá a na první pohled zaujme svým moderním pojetím. Do jaké míry jste se řídili pokyny samotného Martinů, který např. mimům předepsal poloviční masky (ale dodržel je snad jen František Muzika v původním nastudování z roku 1936)?

Vycházeli jsme především z folklóru a nakonec jsme našli řešení, jak propojit lidové tvarosloví s prvky commedie dell'arte. Výtvarník Jozef Hugo Čačko se inspiroval nejen v českém folklóru, ale především ve slovenském, neboť mu nabídl bohatší materiál. Masky jsou líčené, možná se pamatujete Harlekýna s červeným pruhem přes oči. Hlavně pro nás však byl důležitý přesah do současnosti, abychom oslovili mladší generaci.

A to se myslím podařilo, scéna působí opravdu moderně. Zaujalo mě mimo jiné zdvojení pěveckých a tanečních rolí, to byl Váš nápad?

Ano, chtěl jsem vytvořit sjednocené dílo, nabourat tři dějství, která mezi sebou nekomunikují. A právě toto zdvojení mi přišlo ideálním řešením pro vytvoření dramatické postavy v dramatické situaci.

Použil jste tedy materiál ze všech tří dějství?

Čerpal jsem ze všech tří, v podstatě jsme začali druhým dějstvím – operou, pokračovali prvním – pantomimou, a zakončili třetím dějstvím. Jsou jen trochu upravené. Martinů původně žádal Vítězslava Nezvala o pomoc s libretem, ale nakonec vše v rychlosti vytvořil sám. Museli jsme proto s dirigentkou provést pár škrtů, aby hudba dostala lepší gradaci a tempo.

Martinů Nezvalovi kladl na srdce, ať to udělá hodně legrační. Co Vám tato intenzivní práce odhalila o skladatelově osobnosti a jeho smyslu pro humor?

Když s dílem žijete půl roku, dostanete se mu do hloubky a více pochopíte autora. Pak už nepřemýšlíte o jeho uměleckých kvalitách, ale o tom, jaký to byl člověk. Kladl jsem si otázky: Proč zrovna toto řeší? Co tím chce říct? Nakonec jsem si vytvořil vlastní příběh Martinů okolo tohoto díla. Až jsem se jakoby identifikoval s jeho postavou, neboť jeho osobnost mi je velmi sympatická a něčím blízká. Mám na mysli lidské chování a vnímání světa. Myslím, že měl velký smysl pro humor a také hodně čerpal ze svých osobních zážitků a zkušeností. Pokud měl sám nějaké bolesti, smutky, dokázal je transformovat do komické situace. To je vlastně pro nás Čechy charakteristické.

Pravda, smysl pro humor a schopnost nadhledu je někdy tou jedinou cestou, jak přežít náročné situace bez úhony na zdraví a na rozumu ... Doufejme, že během festivalu co nejvíce diváků přijme následující pozvání z prologu opery: „Nechte starosti, co vás tíží, u vchodu divadla – najdete je tam zase, počkají na vás, ale mezitím my jsme zde, abychom vás rozesmáli ... A neříkejte, že jste příliš zaměstnání, nikdy nejste zaměstnání natolik, abyste nenašli chvíli pro smích“.

*Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2012, s. 16–17
Fotografie z představení: Tomáš Tomsa Legierski*

Provokativní poetika Divadla za bránou

Lucie Dercsényiová

Opery a balety Bohuslava Martinů nejsou k vidění na našich scénách příliš často. Jeho scénická díla byla ve své době vnímána jako experimentátorská – čím jsme blíže k současnosti, tím více mají tvůrci „po ruce“ řadu časem

prověřených uměleckých postupů, kterými se mohou inspirovat nebo je inovovat. Hudba Martinů je podmanivá, náročná na provedení a poslech. Nabízí inscenátorům prostor, kde mohou využít nejen moderní divadelní techniku, ale také uplatnit tanec v jeho současných, rozmanitých podobách.

Martinů složil čtrnáct baletů, chápal tanec jako součást svých scénických opusů a tanec hraje výraznou úlohu v některých jeho operách. Měl odvahu se pouštět do neobvyklých hudebně-žánrových kombinací. Na hranici žánrů se stejně jako řada jeho děl pohybuje také *Divadlo za bránou*. Specifikováno je zároveň jako opera-buffa či balet-pantomima. V partituře dokončené 30. dubna 1936 je Martinů nazval *Commedia dell'arte* o třech jednáních. První dějství tvoří baletní pantomima o šesti scénách podle Jeana Gaspara Debureaua, druhé a třetí dějství pak patří opeře-buffě.

Martinů si za námět zvolil *commedii dell'arte*, kterou propojil s českou lidovou poezií. Pracoval s texty Františka Bartoše, Františka Sušila a Jaromíra Erbena. Ačkoliv se toto propojení může zdát nesourodé, Martinů se podařilo vytvořit veselou, pohybově dokonalou hudbu, která má v sobě zároveň dramatický náboj. Skladatel měl sice spoustu nápadů, ale také pochybností, když se svěřoval Jindřichu Honzlovi: „...ted' jsem našel dosti podrobné scénáře pantomim Debureaua, které se mi moc dobře hodí ... jsou rozkošné

a neodolatelně směšné. Ovšem bych to nedělal jako direktivní pantomimu, protože na to vlastně nejsou herci, ale jako balet s pantomimou a zpěvy. Tak to bych chtěl, co byste mi poradil, zda-li to není anachronismus – pantomima a komedie dell'arte a národní píseň“ (dopis ze dne 14. 5. 1935 v Paříži). Martinů také hledal, kdo by mu pomohl s textem, nejprve se domlouval s Vítězslavem Nezvalem, ale nakonec dialogy upravil český pěvec Leo Štraus. Martinů k typickým postavám commedie dell'arte přidává další figury – Katušku, ponocného, starostu a bábu zaříkávačku: „První jednání o šesti scénách je hudebním rozpracováním groteskních scének vycházejících z pantomim J. G. Debureau. Představí se Kolombína s Harlekýnem, Pierrot žárlí, vezme na pomoc hostinského, aby dvojici od sebe oddělil a Kolombínu zavolal domů. Následuje scéna, kde Pierrot holí hostinskému vousy a stává se tak zdrojem jeho fyzického trápení, do hry se zaplete cukrář a rozehrávají se další scény, kdy hostinský přinese z domu pušku a nešikovný Pierrot s ní Harlekýna zastřelí. Rozruch uklidní sám nebožtík, který náhle vstane a spolu s Kolombínou pokleká před hostinským, aby jim žehnal. Postavy pak dále prostupují dalšími dvěma akty jako pěvecké. *Divadlo za bránou* není nic jiného než scéna na trhu, jarmarku za městem, tedy vlastně kočovné divadlo.“ (Divadelní list, Brno, č. 3, 1936, text Bohuslava Martinů k inscenaci).

Premiéra *Divadla za bránou* se uskutečnila v Brně 20. září 1936, výtvarně je zpracoval František Muzika a choreograficky nastudoval Ivo Váňa Psota. Opera se pak dostala do divadel v Olomouci, Liberci, Českých Budějovicích, Opavě. Na scéně Národního divadla v Praze byla inscenována až v roce 1968, kdy první dějství roztančil Antonín Landa. V roce 2000 uvedlo inscenaci Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě v choreografii Igora Vejsady.

Martinů měl o svých scénických dílech jasnou představu. V Institutu Bohuslava Martinů je uložen prepis scénických poznámek z autografu partitury skladatele s přesnými pokyny toho, co by se mělo na scéně odehrávat a jak by mohlo vypadat výtvarné řešení díla. Kromě přesného popisu obrazů, Martinů vepsal i taneční prvky – například uvádí, že Pierrot otočí tři piruety, a přestože *Divadlo za bránou* je inspirováno komedií typů založenou na mimické akci, ve svých poznámkách Martinů pouze jednou zmiňuje pantomimu jako způsob provedení, jinak vpisuje tance sólistů a sboru.

Radim Vizváry, režisér nového nastudování, pojímá *Divadlo za bránou* tak, jak je nakonec zamýšlel sám Martinů, když ponechává na tvůrcích, aby oslovovali „diváka svého času“. Vizváry ve svém zpracování používá pantomimické prvky, klade důraz nejen na mimiku, ale pozornost věnuje i celkovému tělesnému výrazu. Přizpůsobuje se výtvarnému designu inscenace, jeho

jednoduchému vymezení scénického prostoru, kde splývají bílé pruhy látky – za ně aktéři zacházejí nebo z nich vystupují. Strohé ladění scény dává vyniknout extravagantním kostýmům – využívá široké škály barev, u mimů pak stylizace do punkového stylu. Kolombína vypadá chvílemi jako velmi vyzývavá koketa, domina, která se svými ctiteli – Harlekýnem a Pierrotem pěkně cloumá. Starosta je vykreslen s groteskní nadsázkou a už samotný vzhled Iriny Andreevy dokresluje pikantně groteskní projev této figury.

Divadlo za bránou se vymyká tradičním tématům, je sledem obrazů, které mohou existovat nezávisle na sobě, a proto není snadné převést dílo do divadelně konzistentní podoby. Jako by se tomu svou „roztříštěností“ částečně vzpíralo. V novém nastudování *Divadla za bránou* se R. Vizvárymu podařilo vytvořit organicky sladěný divadelní celek. K tomu bezesporu přispěly dramaturgické a hudební úpravy. Tvůrčí tým se zaměřil na vytvoření syntetického divadla a původní dvě jednání zredukoval do jednoho. Dirigentka Valentina Shuklina upravila počet a obsazení dechových nástrojů. Na scénické realizaci se podílel tým zpěváků z Hudební fakulty AMU ve spolupráci s členy Netradičního operního studia N.O.S., Komorním orchestrem Quattra, pěveckým sborem Bubureza a se studenty kateder pantomimy a tance.

Photo Jan Můdra © 2012

Škrty prospěly temporytmu inscenace, která zkrácením a důsledným prolínáním zpěvu a tance získala požadovanou syntetizující podobu, když sólisté zpívali své árie za pohybového doprovodu svých tanečních dvojníků. V choreografickém zpracování Vizváry pracuje s principem mimování-napodobování: výraz aktérů doprovázejí stejně výrazný postoj či gesto; využívá i akrobatických prvků a funkčně vše vkládá do rozpohybovaných obrazů, v nichž pěvci překračují v některých momentech tradiční operní herectví a více pracují na fyzickém projevu svých postav. Není snadné zachytit tanečně komplikovanou partituru Martinů, nicméně se domnívám, že vybízí ještě k intenzivnějšímu tanečnímu vzruchu, než se jí v novém nastudování dostalo. Vizváry je v programu uveden jako mimograf a choreograf a nastudování vtiskl osobitý rukopis své profese, sleduje dramatickou linii jednotlivých scének a pracuje s pantomimou vycházející z harlekynády, kterou navíc osobitě rozpracovává v pronikavé gestice. Jeho postavy jsou smutné, komické i dojemné. Jejich strohý, nesmlouvavý projev posouvá dílo k současnosti – ta zároveň nabízí více podnětů a způsobů ztvárnění, které by mohly vést k bohatěji strukturovanému pohybu – tanci. Vizváry samozřejmě pracuje s tím, co je mu blízké – s pantomimou, obohacuje ji o osobitý tvůrčí náhled a provokativní poetiku.

Divadlo za bránou

- Hudba, libreto: Bohuslav Martinů
- Dialogy: Leo Štraus
- Úpravy: Valentina Shuklina, Radim Vizváry
- Režie: Radim Vizváry
- Mimografie, choreografie: Radim Vizváry a kolektiv
- Dirigent, hudební nastudování: Valentina Shuklina
- Scénografie: Jozef Hugo Čačko, light design: Jiří Podubský
- Pohybová spolupráce: Eva Bezzemková, Andrej Mišejka
- Projekt Hudební a taneční fakulty AMU
- Premiéra: 26. 6. 2012, Nová scéna ND v Praze.

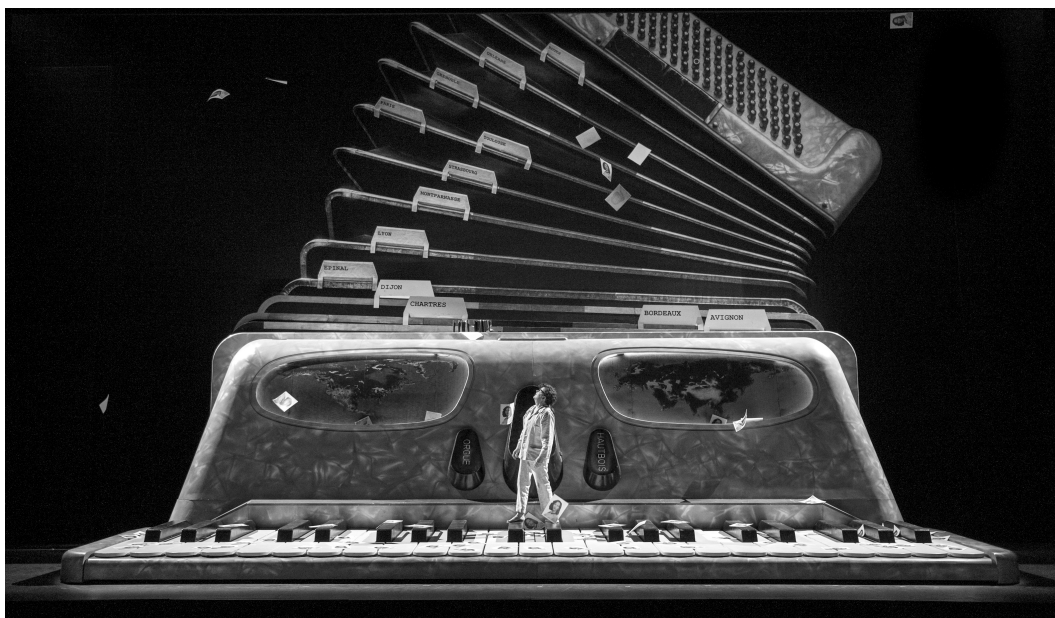
Dostupné z: <http://www.tanecniaktuality.cz> [citováno dne 1. 10. 2013]

Foto Jan Mudra 2012

Juliette v Londýně

Marek Pechač

Juliette, opera na námět hry francouzského dramatika Georges Neveux, bývá spolu s Řeckými Pašijemi obecně považována za vrchol operní tvorby Bohuslava Martinů. Přesto je každé její nové uvedení svátkem, a tak byl i návrat Juliette na prkna londýnské operní scény s napětím očekávanou událostí. Připomeňme, že britská premiéra opery se uskutečnila v London Coliseum teprve v roce 1978, dlouhých 40 let po jejím prvním uvedení. Další inscenaci připravila Opera North v Leedsu v roce 1997, o dvanáct let později, dílo alespoň v koncertním provedení připomněl londýnským posluchačům Jiří Bělohávek v Barbican Centre. Poměrně zřídka uváděná opera se v posledních letech dočkala v Evropě celé řady provedení díky inscenaci Richarda Jonese, která před deseti lety slavila úspěch v Paříži a letos v únoru našla cestu do Ženevy. V září tuto produkci převzala také English National Opera (dále ENO), díky které tak Juliette po více než třech dekadách opět zavítala do London Coliseum.

Jak tomu v ENO bývá zvykem, byla zde opera nastudována v angličtině, což ovšem dílu nijak neubralo na účinnosti či srozumitelnosti. O kvalitách anglického překladu Davida Pountneyho se ostatně mohli přesvědčit mimo jiné

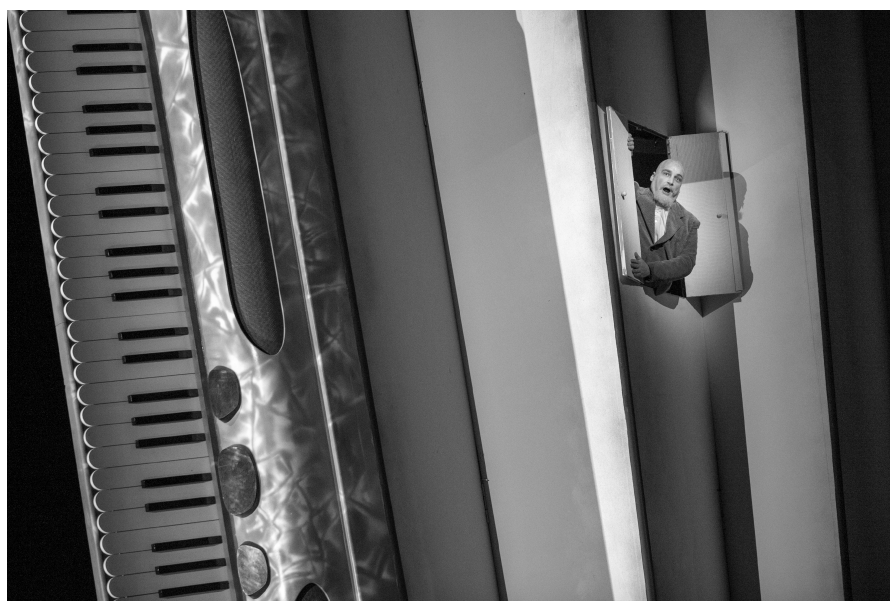
také návštěvníci Národního divadla v Praze v roce 2000. Navíc, značný důraz, který bývá v ENO kladen na kvalitu jazyka, se (patrně nejen v případě Juliette) pozitivně odráží v perfektní výslovnosti všech zpěváků.

Spektakulární a přece jednoduché a hravé scéně designéra Antonyho McDonalda stejně jako v předchozích dvou inscenacích dominuje obrovská tahací harmonika – akordeon. V každém dějství vystupuje do popředí jiná její část, městečko znázorněné roztahujícími se měchy v prvním dějství vystřídají v druhém jednání knoflíky představující les, kanceláři na sny ve třetím dějství vévodí horizontálně položená klaviatura. Vytvoření surreálné scény na základě transformací akordeonu má své pevné opodstatnění. Nástroj má v partituře Martinů zvláštní význam: jeho zvuk na několik okamžiků dává lidem iluzi vzpomínek; akordeon tak vlastně může být vykládán jako symbol umění. V novém prostředí se samozřejmě inscenace dočkala také řady drobnějších proměn, například ve scéně, kdy v pařížské inscenaci pánové „v modrém a v šedém“, poté co Michel vystřelil za Juliette, následovali hlavního protagonistu s krví na rukou. Tentokrát přešli jeviště několikrát, postupně se měnící v krokodýla, ke kterému Juliette Michela nedlouho předtím s posměchem připodobnila.

Slabý článek Jonesovy inscenace do jisté míry představuje její úvodní scéna, ve které vidíme spícího Michela. Divákovi je tak explicitně vysvětleno, že se jedná o sen, čímž je mu odpíráno potěšení z postupného vlastního hledání klíče k výkladu opery, který by ani neměl být jediný možný. Je ovšem pravdou, že se někteří diváci ztrácí ve světě, ve kterém splývají hranice mezi realitou, fantazií a snem. Dokonce ani tentokrát tomu nebylo jinak, jak potvrdily reakce některých návštěvníků po skončení opery.

Více než solidním výkonem se prezentoval orchestr pod vedením Edwarda Gardnera, který s lehkostí dokázal hudbu, střídající často různé výrazové prostředky, emoce i styly podat jako soudržný celek. Díky vynikajícímu hudebnímu nastudování, vybudovanému na vhodně zvolených tempech a na propracované dynamice i barevnosti, orchestr citlivě podporoval dění na scéně a dával tak vyniknout zpěvákům, v příhodné chvíli ale dokázal také zabouřit a strhnout pozornost zcela na sebe.

Znamení dojem zanechal především představitel hlavní role, tenor Peter Hoare. Po pěvecké i herecké stránce se náročné role Michela, který téměř neopustí scénu, ujal s dech beroucí jistotou, svěžestí a technickou precizností. Díky široké škále svých výrazových schopností dokázal dokonale vystihnout různé vnitřní pochody hlavního hrdiny. Také vizuálně si lze dokonalejšího

představitele nesmělého knihkupce Michela představit jen těžko, jeho projev působil velice civilně a přirozeně. Naopak Juliette v podání Julie Sporsén svou ideální představitelku nenašla. Švédská zpěvačka dokázala zaujmout svým osobitým pěveckým projevem, bohužel její postavě chyběla tolik potřebná lehkost a půvab. Juliette v jejím podání nebyla tou éterickou bytostí a ztělesněním mužské, potažmo všeobecně lidské touhy po lásce, jak ji popsal také Martinů ve svých Poznámkách k Juliette v roce 1938: „Juliette sama je symbol touhy, všechny dívky ve hře se jmenují Juliette a všichni hledají toto jediné jméno.“ Obsazení dalších menších rolí bylo bezvadné, zazářila především mladá zpěvačka Emilie Renard.

Závěrem můžeme konstatovat, že i přes drobné nedokonalosti slavila staronová inscenace Juliette úspěch v dalším velkém evropském městě. Většině diváků English National Opera se tak zároveň nabídla znamenitá příležitost k prvnímu setkání s operní tvorbou Bohuslava Martinů, a také díky brilantnímu hudebnímu nastudování, kvalitnímu obsazení i působivé scéně opera snad ani nemohla zanechat špatný dojem.

*Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2012, s. 6–8
Foto Richard Hubert Smith*

Velký objev v Lipsku

Lucie Harasim Berná

Není žádných pochyb o tom, že hudba Martinů je i v Německu stále oblíbenější a žádanější. Stále čtenější provedení Martinů skladeb u našich sousedů zaznamenáváme především v souvislosti s Martinů dvojitým výročím v roce 2009 a 2010. A to dokonce i v městě Bachovy a Mendelssohnovy tradice jako je Lipsko. Když se mi v září 2012 dostal do rukou program sezóny Gewandhausorchester Leipzig, nejlepší zprávou byly dva celovečerní koncerty 22. a 23. listopadu hned se dvěma významnými díly. Dramaturgie koncertu zařadila do programu večera *Serenádu č. 2, H. 216* v úpravě pro smyčcový orchestr a *Houslový koncert č.2 pro housle a orchestr, H. 293*. Český večer pokračoval *Suitou Pohádka op. 16* od Josefa Suka. Navštívila jsem oba koncerty po sobě. Gewandhausorchester řídil Jiří Bělohlávek a sólistkou večera byla houslistka Isabelle Faust. V současné době by pro zvolený repertoár nebylo možno oslovit adekvátnější a lepší interprety. Velký sál Gewandhausu byl v rámci abonentní řady zcela zaplněn posluchači. Bylo jasné, že oproti pravidelné nabídce romantických a klasicistních autorů byl program večera pro mnohé velkou neznámou. Orchestr byl skvěle připraven, je to v současné době jedno z nejlepších německých, ale i světových orchestrálních těles.

Zahájení *Serenádou, H. 216* pouze v komorním obsazení smyčců mělo spíše nevýrazný a rozpačitý nádech. Neoklasicistická miniatura ze začátku třicátých let představuje Martinů jako mistra zkratky a humoru na malé ploše. Také ve smyčcovém obsazení posluchač objeví širokou paletu různých témbrových odstínů. Samozřejmě i v elegantním francouzském balení se nepřeslechnutelně skryly lidové prvky českého muzikantství. Bohužel nemohla být tato precizní miniatura v sále s kapacitou tisíc míst dostatečně oceněna.

Po krátkém úvodu *Serenád* přišla na řadu *Suita z Pohádky o Radúzovi a Mahuleně*. Samo geniální a exoticky znějící symfonické dílo bylo pro mnoho

posluchačů zcela prvním setkáním s hudbou Josefa Suka. Krásné ústřední téma v první části s výborně interpretovaným houslovým sólem, druhá část se stylizací polky nebo třetí část se smuteční hudbou dokázal Jiří Bělohlávek s Gewandhausorchestrem tlumočit vynikajícím způsobem.

S příchodem houslistky Isabelle Faust a hudby Martinů začala nejkrásnější část večera. Druhý houslový koncert Martinů je velmi známé a často hrané dílo. Přesto si trůfám tvrdit, že v tomto sále zazněl Martinů koncert ne-li zcela poprvé. Martinů tento koncert zkomponoval během svého pobytu v USA v době uprostřed 2. světové války. Datum dokončení uvedl skladatel na konci partitury 26. 4. 1943. Již od prvních tónů koncertu je jasné, že toto dílo je určeno pouze pro vynikající houslové virtuosity, což se mj. zcela odhalí již v úvodních taktech začáteční houslové kadence. Ve srovnání s neoklasicistními *Serenádami*

z „pařížských“ třicátých let, je *Houslový koncert č. 2* dílo v romanticko-symfonické tradici. Orchester je plnoprávným plnohodnotným partnerem a protihráčem sólistovi, který ale naopak dostává velký prostor v četných kadencích, především ve třetí větě. Střední věta je perfektní ukázkou Martinů lyrických koncertních vět, které jsou založené na nejprostších melodických a harmonických obratech. Interpret přitom musí v rámci těchto až banálních melodicko-harmonických obrátů objevit krásu v barvě tónů a plně využít metricko-rytmického prostoru, které obsahují typické synkopové „vzorce“ Bohuslava Martinů.

Od prvních taktů mě upoutal již samotný překrásný tón houslí – Isabelle Faust hraje na housle Stradivari z roku 1704 přezdívané „Šípková Růženka“. Myslím, že Isabelle Faust velmi dobře vnímá „hudební časoprostor“, který Martinů ve svých skladbách otevírá a nabízí. Proto její interpretace má potřebnou energii a agresivitu, ale kde je potřeba i překvapující vřelost a sametovost.

Dirigentská gesta Jiřího Bělohlávka jsou nanejvýše ekonomická a naprosto efektivně tlumočí klíčová místa koncertní věty bez jakékoli teatrálnosti. Orchester je vůči sólistovi rovnoprávným partnerem s vlastními koncertantními úseky.

Neznám žádný závěr orchestrální skladby Martinů, který by postrádal intenzitu. Ať již v naprosto intimním vytracení hudebního proudu nebo v naprosto energickém výstřelu poslední hudební myšlenky. *Houslový koncert* Martinů spadá do té druhé skupiny. Sólistické virtuózní kadence se prolínají s neustále narůstající gradací orchestru až k závěrečné rozhodné v kvintě závěru. Takto posluchačům zcela pohlceným hudební energií posledních stránek koncertu

chvíli trvalo, nežli se rozezněl bouřlivý potlesk a ovace sólistce, orchestru, dirigentovi a hudbě českého rodáka z Poličky. Tímto by mohl být koncert vhodně uzavřen. Ale na programu stály ještě *Tance z Galáty* od Zoltána Kodályho, které měly být nejspíše dramaturgicky jakousi zárukou úspěchu celého večera, ale to nejdůležitější a nejzajímavější se již odehrálo předtím.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 8–10

Dny Bohuslava Martinů 2012

Ivan Štraus

Sedmnáctý ročník Dnů Bohuslava Martinů 2012 (dříve Festivalu) byl výjimečný z mnoha hledisek. Na soutěži Nadace Bohuslava Martinů, která Dny otvírala, se utkalo 15 vynikajících cellistů z Prahy a Brna, kteří se předtím intenzivně připravovali na violoncellovou soutěž Pražského jara, takže jim vysoká forma vydržela až do prosincového klání. Teď se snažili dokázat, že jsou hodni ocenění bez ohledu na drobné nezdary na Pražském jaru. Pětičlenná porota měla téměř neřešitelný úkol špičky přece jen seřadit, protože všech šest oceněných kandidátů by se mohlo umístit na prvním místě. Desetiny bodů, které o pořadí rozhodovaly, pocházely hlavně z míry talentu, případně pódiové zkušenosti. Jeden kandidát měl o deset gramů větší sdělnost, jiný o deset centimetrů větší technickou brilanci. Nakonec porota všechny tři ceny rozdělila mezi šest kandidátů a ještě jí krvácelo srdce, že nemohla rozdat cen víc, protože by si je zaslouhovali i ti/ty, na které se už nedostalo.

Na koncertě laureátů soutěže vystoupili nositelé obou prvních a obou druhých cen. Všichni potvrdili správné rozhodnutí poroty a potěšili publikum pestrým programem: Eduard Šístek ve spolupráci s Václavem Máchou doslova vystříhl dvě věty z Locatelliho Sonáty D dur a vzdor svému mládí patří už dnes mezi cellovou elitu. Petr Špaček a Stanislav Gallin rozezněli příkladným způsobem 3. cellovou sonátu B. Martinů. Matyáš Keller s Hanou Forsterovou přidali do pestré palety koncertu 1. část sonáty Viktora Kalabise, dlouholetého předsedy Správní rady Nadace B. Martinů, za jejíž interpretaci obdržel Keller zvláštní cenu. Robert Kružík v ukázkové symbióze se Stanislavem Boguniou nadchli detailně vypracovaným přednesem a rozsahem nevelké, zato kontrastními náladami přebohaté Sonáty d moll Clauda Debussyho. Václav Petr spolu s Alenou Kohoutovou pak uzavřeli náročný koncert skvělým tlumočením poselství 2. sonáty Bohuslava Martinů, s jejímiž technickými i hudebními nároky si pohrávali zaujatě, leč s nadhledem. Skvělá přehlídka úrovně českého cellismu.

Dalším koncertem bylo hostování neobvyklého souboru ze Salcburku: Christopher Hinterhuber (klavír), Andreas Schablas (klarinet) a Milan Radič (viola) zahájili koncert Schumannovými „Märchenerzählungen“, jejichž vznik byl kdysi inspirován posledním číslem tohoto programu, Mozartovým Kegelstatt – Triem, KV 498. Mezi uvedenými dvěma trii přednesl koncertní mistr viol v Mozarteum Orchestra, Milan Radič jednak violovou sonátu Bohuslava Martinů, a jednak českou premiéru violové transkripce Variací na slovenskou lidovou píseň, kterou vytvořil v roce 2012 anglický violista Max Baillie a letos by ji mělo vydat nakladatelství Bärenreiter. Violisté se tedy mohou těšit na brilantní přírůstek do svého skromnějšího repertoáru. Svým decentním laděním koncert zřetelně dokumentoval názor na komorní interpretaci u našich sousedů.

Vrcholem Dnů Martinů byly 3 koncerty České filharmonie s jejím čerstvým šéfdirigentem, Jiřím Bělohlávkem. Rapidně omlazený orchestr po předchozích

krizích předvedl, že se brzy může vrátit mezi špičkové evropské soubory, zejména stojí-li před ním osobnost Bělohlávkova formátu. Orchester ochotně spolupracoval na široké výrazové paletě, Bělohlávkem požadované, bez jakéhokoli technického problému.

Robert Kružík

Václav Petr

Třetí a sedmá symfonie A. Dvořáka, které Bělohlávek zařadil na program v rámci natáčení kompletu Dvořákových symfonií, skvěle orámovaly Koncert pro smyčcový kvartet a orchestr Bohuslava Martinů. V něm zazářilo Bennewitzovo kvarteto, jeden ze tří mladých souborů, který už dnes píše další stránky tradice české komorní hry. Soubor existuje 14 let a už 10 let se věnuje pouze kvartetní hře. Své umění zdokonaloval u mnoha komorních hvězd: N. Brainina, G. Pichlera, R. Schmidta a W. Levina, a to jak na HAMU v Praze, tak na Escuela superior de la Reina Sophia v Madridu a Music Academie Basel. Poté vyhrál dvě nejtěžší kvartetní soutěže v japonské Ósace a soutěž Premio Borciani v Reggio di Emilia. Na hře souboru bylo dlouhé školení zřetelně patrné! Strhující provedení tohoto jiskřivého opusu B. Martinů všemi zúčastněnými – Bělohlávkem, Českou filharmonií i Bennewitzovým kvartetem – bylo zážitkem, který v posluchačích přetrvával ještě dlouho.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 6–7

Dny Bohuslava Martinů 2013

předběžný program

aktualizované informace najdete na www.martinu.cz v sekci Festivaly

Neděle 1. prosince 2013, 19.30 hod.

HAMU Praha, Sál Martinů

Koncert vítězů Soutěže Nadace Bohuslava Martinů v oboru housle se slavnostním udílením cen Nadace B. Martinů, Pražského jara, Českého spolku pro komorní hudbu, Nadačního fondu Z. Růžičkové a V. Kalabise.

Prodej vstupenek na místě hodinu před koncertem. Cena 100/50 Kč.

Rezervace fbm@volny.cz

Pondělí 9. prosince 2013, 19.30 hod.

HAMU Praha, Sál Martinů

Koncert k nedožitým 90. narozeninám Viktora Kalabise

Viktor Kalabis: Smyčcový kvartet č. 2

Viktor Kalabis: Smyčcový kvartet č. 6 „Památce Bohuslava Martinů“

Bohuslav Martinů: Smyčcový kvartet č. 5, H. 268

Kvarteto Martinů

Lubomír Havlák a Libor Kaňka – housle

Zbyněk Paďourek – viola

Jitka Vlašánková – violoncello

Prodej vstupenek na místě hodinu před koncertem. Cena 100/50 Kč.

Rezervace fbm@volny.cz

Středa 11., čtvrtek 12., pátek 13. prosince 2013 19.30 hod.

Rudolfinum Praha, Dvořákova síň

Bohuslav Martinů: Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány, H. 271

Anton BRUCKNER: Symfonie č. 9 d moll

Česká filharmonie

Václav Mácha – klavír

Michael Kroutil – tympány

Kent Nagano – dirigent

Prodej vstupenek v pokladně České filharmonie, www.ceskafilharmonie.cz

Pořádá Nadace Bohuslava Martinů

„Byl jsem šťastný, že jsem Martinů mohl pokládat za svého přítele“

Miloš Sádlo a Bohuslav Martinů

Marek Pechač

Rok 2012 s sebou přinesl velká kulatá jubilea dvou významných českých interpretů, jejichž životní cesty se na čas sešly s tou, po které kráčet Bohuslav Martinů. Nejprve si v únoru hudební svět připomněl sté výročí narození klavíristy Rudolfa Firkušného (1912–1994), v dubnu se pak na pražské HAMU uskutečnil slavnostní koncert k připomenutí sta let od narození violoncellisty Miloše Sádla (1912–2003). Toto jubileum ovšem v médiích zůstalo po hříchu poněkud ve stínu oslav nedožitých stých narozenin jeho o dva měsíce staršího vrstevníka a dobrého přítele.

Nedávno navíc byly v Sádlově pozůstalosti objeveny dokumenty, které přináší nový pohled nejen na jeho přátelství s Bohuslavem Martinů, ale také na okolnosti vzniku a provozování několika jeho skladeb. Dcera významného violoncellisty, paní Mileva Millerová, poskytla Institutu Bohuslava Martinů část korespondence mezi jejím otcem a Bohuslavem Martinů. Konvolut obsahoval také jeden dopis od Charlotte Martinů, několik fotografií a fotokopii dosud neznámé blueprintové kopie třetí verze *Koncertu pro violoncello a orchestr č. 1, H. 196 III*. Vedle těchto pramenů se pracovníkům Institutu podařilo již v loňském roce v Hudební škole hlavního města Prahy nalézt blueprintovou kopii autografu *Koncertu pro violoncello a orchestr č. 2, H. 304* se zanáškami rukou Miloše Sádla. O přátelství s Bohuslavem Martinů i o jeho skladbách pro violoncello se Miloš Sádlo obšírněji rozhovořil také v neuveřejněném rozhovoru s Alešem Březinou, který vznikl v druhé polovině devadesátých let v rámci příprav filmového dokumentu „Návrat z Exilu“ režiséra Jiřího Nekvasila.

Miloš Sádlo se narodil jako Miloslav Zátvrzský dne 13. dubna 1912 v Praze, později přijal za vlastní jméno svého učitele, profesora Karla Pravoslava Sádla. Jako sólista se začal postupně prosazovat od roku 1929, v následujících letech nicméně působil také jako člen Pražského (Zikova) kvarteta a Českého tria,

na konci padesátých let působil také v Sukově triu. V roce 1950 přijal místo vyučujícího na Hudební akademii múzických umění, kde byl o tři roky později jmenován profesorem, vyučoval také na univerzitách v USA. Vychoval celou řadu vynikajících cellistů, sám se nicméně po celý život nepřestal zdokonalovat. A byla to právě jeho neutuchající touha po dalším vzdělání, která v roce 1955 nasměrovala jeho kroky do Francie.

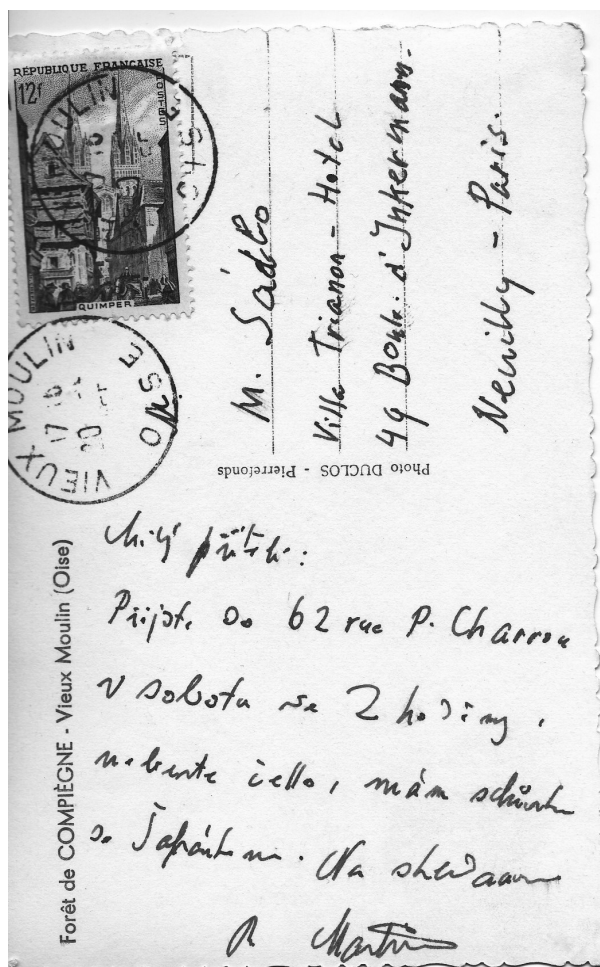
Zleva Ludmila Bertl-Kubelíková, Rafael Kubelík, Charlotte a Bohuslav Martinů, Miloš Sádlo, Besançon 1955

Toho roku odjel na půlroční stáž k Pablu Casalovi do jihofrancouzského Prades. Tam jej také (patrně na konci srpna) telefonicky zastihl Rafael Kubelík, se kterým i po jeho emigraci v roce 1948 udržoval přátelské styky a vyvážel mu z Československa na západ jeho partitury. Tentokrát se Kubelík ohlásil

s pozvánkou na mezinárodní hudební festival v Besançonu: na programu bylo mimo jiné první evropské provedení Martinů *Koncert pro dva klavíry a orchestr*, H. 292 v podání manželů Jannine Reding a Henri Piette za doprovodu Orchestre National de France pod Kubelíkovou taktovkou. Právě z toho důvodu na festival ve stejnou dobu jako Miloš Sádlo cestovali také Bohuslav a Charlotte Martinů, což se měl cellista dozvědět na trati z Paříže do Besançon. Když se vracel z jídelního vozu, poznal v jednom z cestujících slavného skladatele, s jehož hudbou se jako interpret setkával již od třicátých let. Bez zaváhání jej tedy oslovil – a zbytek cesty již strávili společně. Martinů Sádlovi záhy nabídl tykání, což o řadu let mladší cellista pokládal za velké vyznamenání. Dne 3. září 1955 se Sádlo také spolu s Martinů zúčastnil zkoušky před večerním koncertem, na což vzpomínal během zmiňovaného rozhovoru s Alešem Březinou: „Do ničeho nemluvil, naprosto ne. On to nechal Rafaelovi, ať si to obstarává. Myslím, že po této stránce nebyl náročný. On byl spokojený s tím, když viděl, že se ho ten interpret snaží pochopit, že se snaží vniknout do té skladby.“

Miloš Sádlo doprovodil manžele Martinů také na cestě zpět do Paříže. Ve francouzské metropoli se poté oba muži shledali ještě několikrát, již koncem září Martinů cellistovi poslal pohlednici, na které ho zval na společnou schůzku s Milošem Šafránkem. Kromě hovorů o hudbě se dialog často stácel i na dění v Československu, od domova odtržený skladatel se vyptával na tamní poměry či na společné známé. Během jedné z těchto návštěv Martinů Sádlovi ukázal nedávno dokončenou partituru třetí (a zároveň jediné „platné“) verze *Koncertu č. 1 pro violoncello a orchestr*, H. 196 III, a jak cellista vzpomínal, také mu nabídl, aby se sám ujal premiéry tohoto díla. Poprvé nicméně skladbu provedl Pierre Fournier dne 5. prosince 1955 s Lausanne Chamber Orchestra pod vedením Victora Desarzense. Miloš Sádlo hrál třetí verzi cellového koncertu poprvé 6. března 1956 v Helsinkách za doprovodu Finnish Radio Symphony Orchestra pod taktovkou Paavo Berglunda. O tomto provedení referoval

[Bohuslavovi] Martinů v dopise datovaném ze dne 10. září 1956: „Jak jsem Ti psal, hrál jsem v březnu Tvůj koncert, novou versi v Helsinkách. Byla jenom směla, že právě toho času byla v celém Finsku generální stávková, tak žádná publicita! Myslím, že se koncert jinak líbil, i když pro orchestr, který nebyl zvyklý na podobné rytmické problémy, provedení Tvé skladby bylo dost těžkým oříškem. To víš, jejich bard národní Sibelius jim podobné problémy nepíše.“ Miloš Sádlo poté hrál první cellový koncert ještě mnohokrát (z té doby zmiňme například provedení s dirigentem Václavem Smetáčkem a Prague Symphony Orchestra v březnu 1957). Podle svých slov jej miloval a byl přesvědčen o tom, že se jedná o „nejgeniálnější moderní cellový koncert“. Obzvláště vyzdvihoval jeho druhou větu, kterou co do citové náplně neváhal srovnat s Dvořákovým Koncertem h moll.

Pohlednice s pozváním na setkání se Šafránkem, září 1955

Velký zájem měl Miloš Sádlo také o *Koncert č. 2 pro violoncello a orchestr, H. 304*, který mu prý Martinů chtěl dokonce věnovat. Skladatel však partituru po dokončení v únoru 1945 v New Yorku odložil a zanechal ji v USA také po svém návratu do Evropy. Navíc chtěl celý koncert předělat, bohužel se ale k dílu již nevrátil. Premiéry se tedy ujal teprve Saša Večtomov s Prague Symphony Orchestra dne 25. května 1965 v Českých Budějovicích, poté, co skladba vyšla u Associated Music Publishers tiskem. Sádlo však toužil provést premiéru mnohem dříve, jak dokládají i dopisy ze září 1956 či z února 1957, ve kterých se snažil přesvědčit Martinů, aby skladbu upravil a zaslal mu ji, neboť organizátoři Pražského jara ji už předběžně zařadili do programu festivalu v roce 1957. Znovu pak slíbenou úpravu koncertu připomněl Martinů dopisem z 1. ledna 1958, když dojednal možnou premiéru díla v Paříži. Než Sádlo později tento koncert poprvé provedl, pokusil se o jeho úpravu sám: především udělal řadu škrtů v prvních dvou větách skladby, jak dokládá jeho předloni nalezená blueprintová kopie autografu.

Vedle obou violoncellových koncertů hrál Miloš Sádlo celou řadu dalších skladeb Martinů. K hudbě tohoto „génia české hudby“, jak se o Martinů později zmiňoval, jej podle vlastních slov přivedl jejich společný přítel Karel Šebánek, který mu ještě před druhou světovou válkou poskytl první drobné kompozice Martinů, mezi nimi například *Pastorely, H. 190*. S Českým triem, které s ním tvořili houslista Alexandr Plocek a klavírista Josef Páleníček, na program velmi často zařazovali *Klavírní trio č. 1 (Cinq pièces brèves), H. 193*. Do svého repertoáru radil i *Variace na Rossiniho téma, H. 290*, *Variace na slovenskou lidovou píseň, H. 378* (které spolu s J. Páleníčkem hrál 27. srpna 1979 u příležitosti uložení ostatků Bohuslava Martinů do rodinné hrobky v Poličce) či všechny tři sonáty pro sólové violoncello, které v rozhovoru s A. Březinou také v krátkosti ze svého pohledu zhodnotil: „Z těch tří sonát je skutečně nejlepší, i co se týče nápadu a potence, ta druhá, ta je formálně udělaná dokonale. První sonáta je nesmírně dramatická, bohužel v ní nejsou dost dobře vyváženy

zvukové možnosti, kombinace obou nástrojů. Třetí sonáta je oproštěná, nejjednodušší a také nejbližší českému naturelu.“ Ve svých vzpomínkách také zabrousil do období po komunistickém převratu v roce 1948, kdy bylo přibližně do poloviny padesátých let ve skladatelově vlasti velice obtížné, leckdy dokonce nemožné, prosadit hudbu Martinů do koncertních sálů: „Já jsem ho mohl hrát, když jsem hrál s klavírem, do toho mi nemohl nikdo mluvit. Ale jak jste přišel na orchestr, okamžitě přišla otázka schvalování a všichni od toho dávali ruce pryč, spíše ze zbabělosti než z důvodu nějakého jiného názoru.“

*Ch. a B. Martinů, Ludmila
Bertl-Kubelíková a Miloš Sádlo
Besançon 1955*

Nejen hudba, ale ve velké míře také osobnost poličského rodáka zanechala v životě Miloše Sádla významnou stopu. Bylo to právě krátce trvající přátelství s Bohuslavem Martinů, na které Sádlo nejrůzněji vzpomínal ještě o několik desetiletí později: „Venku žádný druhý Martinů není. To byl nesmírně jemný, inteligentní a skromný člověk. S ním jsem mohl skutečně mluvit otevřeně a lidsky... Já jsem ho zbožňoval. A byl jsem šťastný, že mně dovolil, abych ho pokládal za svého přítele.“

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 3/2012, s. 9–10

Vzpomínky na Bohuslava Martinů
Zora Šemberová
13. 3. 1913 (Brno) – 9. 10. 2012 (Adelaide)

Zora Šemberová, legenda světové taneční scény, tanečnice, choreografka a pedagožka, by se 13. 3. 2013 dožila 100 let. Byla přítelkyní a velkou obdivovatelkou Bohuslava Martinů, stala se představitelkou Mariken v opeře B. Martinů Hry o Marii, spolupodílela se jako choreografka na vytvoření legendární inscenace Otvírání studánek v pražské Laterně magice (režie Alfréd Radok). Působila v letech 1922–1928 a 1932–1941 v Zemském divadle v Brně, v letech 1928–1930 a 1943–1959 v Národním divadle v Praze, v pražském Novém německém divadle (1942–1943) nebo v pařížském Gaumont Palace (1931–1932). V letech 1946–1968 vyučovala na pražské Taneční konzervatoři, kde vychovala a ovlivnila řadu osobností (J. Kyliána, P. Šmoka, L. Fialku, V. Harapese).

Zora Šemberová patřila k nejvýznamnějším interpretačním osobnostem českého tanečního umění. Stala se první představitelkou Julie ve slavném Prokofjevově baletu (světová premiéra 30. 12. 1938 v Brně, choreograf a představitel Romea I. V. Psota).

Od roku 1968 pedagogicky působila v zahraničí (Austrálie): Finders University – Adelaide, Australian Mime Theatre. Patřila k zakladatelům České obchodní komory v Adelaide a téměř čtyřicet let výrazně pomáhala při práci a zejména

kulturních aktivitách tamního Československého klubu. Také to byl jeden z důvodů, proč jí v roce 2005 ministr zahraničních věcí udělil Cenu Gratias agit za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí. V roce 1998 obdržela Cenu Thálie za celoživotní mistrovství, v roce 2007 ocenění Významná česká žena ve světě 2007 a v roce 2008 Cenu ministerstva kultury Artis Bohemiae Amicis za šíření dobrého jména české kultury. Národní divadlo v Praze vydalo v roce 2008 k jejím 95. narozeninám knihu Na šťastné planetě, která je autentickým svědectvím tvůrčího a pedagogického života Zory Šemberové, zasvěceného zcela kultuře a především pak tanečnímu umění. Z této knihy jsme vybrali několik jejích vzpomínek na Bohuslava Martinů.

*Zora Šemberová v opeře
Hry o Marii, H. 236*

**Vzpomínky na Bohuslava Martinů z knihy „Na šťastné planetě“
(Národní divadlo, Praha 2008)**

S Bohuslavem Martinů jsem se seznámila, už když jsem poprvé pobývala v Paříži. Martinů si mne oblíbil a pomalu se mezi námi vyvinulo nevšední přátelství. Byla jsem ale tehdy nezralá, až dětská. Při svém nedostatku

zkušeností jsem si zdaleka neuvědomovala hodnotu tohoto velkého umělce, ani jakou podstatnou úlohu bude hrát v mém uměleckém rozvoji. Mnohé jsem přijímala se samozřejmostí mladého člověka. V přítomnosti Martinů jsem se cítila uvolněná a bylo mi s ním dobře. On sám toho o sobě moc nenapovídal, spíše se soustředil na mne a jeho pohled prozrazoval vřelou sympatií. Měl v sobě něco podobného jako lidoví umělci, se kterými jsem později přišla do styku na moravském Slovácku, kteří mě učili lidovým tancům – verbuňkům, odzemkům i překrásným písním s nezvyklými melodiemi a dojemně krásným textem.

Když mi Martinů něco vysvětloval, byl tím plně zaujat. Obsah formuloval jednoduše a jasně, abych mohla správně porozumět. Byla jsem dychtivým a pozorným posluchačem. Dovedl se stejně nadchnout jako já, když mne zavedl do malého bulvárního divadla.

Vůbec jsem necítila náš věkový rozdíl třidvaceti let. Měl smysl pro humor a miloval reakce přítomného obecenstva, které se dovedlo do hry vžít tak, že varovalo herce na scéně před blížícím se nebezpečím a rozčileně jej pobízelo, aby se někam schoval nebo zmizel. Podezírám Bohouška, že to byl jeden z hlavních důvodů, proč mne tam občas zavedl.

Seznámil mne s některými našimi předními výtvarníky jako byl Jan Zrzavý, s nímž kamarádil. Naši umělci se v Paříži stýkali v některé ze známých kaváren jako La Coupole, Café du Dome a podobně. Já jsem však neměla čas ani peníze chodit do kaváren a nějak jsem tam nepatřila. Plně jsem se soustředila na svá studia a na všechno, co se týkalo mého oboru, byť i nepřímo. Lákalo mne objevovat krásu a poklady tohoto města.

Po návratu do Brna jsem s Bohuslavem Martinů udržovala kontakt prostřednictvím dopisů. Obracela jsem se na něj vždy, když jsem potřebovala uměleckou radu. Po absolvování prázdninového kurzu u Rosalie Chládek v roce 1934 jsem mu psala, jak jsem si pojednou díky tomu uvědomila výrazovou sílu rytmu. Byla jsem novými zjištěními přeplněna a zmatena a potřebovala jsem se

s tím někomu svěřit. Bůhvíco všechno jsem do dopisu zamotala nebo v něm opomněla. K tomu ještě jsem se neuměla dosti jasně vyjadřovat. Mnohé jsem jen tušila, ale převážně jsem hledala. Martinů mi odpověděl krásným dopisem, jednoduchým, jasným i poetickým způsobem mi vysvětlil tvůrčí proces a dal mi radu, které se držím až do dneška.

Paris 25. 5. 1934

(...) Pracuji na nové divadelní věci, v níž Vy máte hezkou úlohu pro tance. A protože to asi zadám pro premiéru do Brna, tak je možno, že na podzim mne jednoho dne potkáte v Brně. To záleží ovšem ještě na mnoha okolnostech, hlavně na divadle. Dílo není dosud zcela hotovo, ale protože to jsou zase kratší

věci, tak už příští týden posílám z nich některé partitury do divadla a doufám i se zbytkem být včas hotov, a tak půjde-li vše, jak si to představuji, budete mít po prázdninách čím se zabývat a máte tam role skutečně pěkné, takže si nebudete moci naříkat.

(...) To, co mi píšete o tanci a rytmu, není docela správné, ale vím, že jestli je těžko o tom mluvit, tím spíše (je těžké o tom) psát, a je možno, že jsem dobře neporozuměl tomu Vašemu chápání rytmu a života i tance vůbec. Kdybych Vám to chtěl vysvětlit v hudbě, tedy snad by to bylo takhle: Rytmus je ovšem důležitá složka, ale jenom složka. Mimo něho je tu melodie, harmonie (polyfonie), dynamika, barva a já nevím co ještě. Ty všechny věci jsou samy o sobě krásné, ale teprve jejich stmelení dává tušit jakýsi život, a to ještě se musí prostupovat tak, aby tvořily skutečný organismus, jako lidské tělo, zdravý a úměrný. A tento organismus vede ke stabilizování formy a myslím, že to je forma, která objevuje duši, z níž hlavně vychází onen popud, který nás nutí hledat krásné věci a nápady a dávat jim život jejich vlastní. Tedy jakési resumé všech těch složek tvoří pevnou půdu.

Co se týče tance, tedy Vám nemohu dobře říci, jak je to možno aplikovat, ale Vy to sama poznáte. Ale přesto Vám mohu dát určitou radu. Vy máte dobrý instinkt, nechte se jím vést a věřte mu. Buť by to bylo i nejasné vědomí něčeho, co zachytíte jaksi na malý okamžik ve Vaší mysli, aby (to) ihned zmizelo do úplně neznáma, tedy to je ono, co mluví za Vás a během doby si budete stále plněji uvědomovat to, co chtělo být tím okamžikem vyjádřeno, a budete to Vy sama a Vaše duše, jež se jaksi bude odrážet v tanci. A toto uvědomování je onen tvůrčí proces, který vlastně nemá nikdy konce a nemůžete přitom přeskočit několik kapitol, nýbrž stránku za stránkou, skoro písmeno za písmenem odhalovat toto tajemství. Po nějaké době shledáme určité výsledky. Vy sama jste si již jistě také objasnila mnoho věcí, které jste kdysi, snad dávno, jen nejasně tušila, a v tom, že jste uposlechla toho hlasu, realizovala jste mnoho a zůstala jste svojí. Jsou to jakési rozmluvy s naší duší, rozmluvy velmi diskrétní, krátké

a milé, jako neděle nebo svátek strávený na venkově uprostřed polí nebo lesů. Tak Vám s tím posílám mnoho srdečných pozdravů s dovolením Mme Martinů, která Vám rovněž připojuje svoje „je vous embrasse très gentillement“.

Váš B. Martinů

Když mluvím o Martinů jako o člověku a tvůrci vrcholných skladeb, cítím, že v něm bylo vkořeněno něco podstatného, z čeho vyrůstalo pravé lidové umění. Tím míním i to, že ač nežil jen v přírodě, byl prostoupen přírodou a zdravým lidstvím, s čímž splýval v jedno. Proto jeho věta hovořící o tvůrčím procesu a jeho výsledku mne vždy znovu a znovu uchvacuje.

V témže roce o několik měsíců později, koncem srpna 1934, mi došel jeho další dopis, který se týkal jeho nové opery nazvané Hry o Marii. Tyto dopisy, které si ode mne vyžádal dr. Miloš Šafránek, byly jím uveřejněny naštěstí předtím, než mi byly odcizeny tajnou policií, a to v jeho knize Divadlo Bohuslava Martinů (Praha: Editio Supraphon, 1979).

Třiadvacátého února roku 1935 se ve světové premiéře uváděla opera Bohuslava Martinů v brněnském divadle. Hlavní postavy byly obsazeny dvakrát – zpěváky a tanečníky. Mariken z Nimegue zpívala Marie Žlábková a duši Mariken jsem tančila já. Postavu Ďábla zpíval Nikola Cvejič a jeho dvojníka ztělesnil tanečník Emerich Gabzdyl. Erich, jak jsme mu říkali, byl též pověřen choreografií. Duet Mariken s Ďáblem jsme vytvářeli společně. Přibližným vodítkem nám byla zajímavá choreografická představa Bohuslava Martinů, kterou popisuje v mně adresovaném dopise ze srpna 1934.

Paris 29. 8. 1934

(...) Co se týče Vaší role do Mariken, myslím, že se samo sebou rozumí, že volba padne na Vás. Přesto píšou současně ředitelství, že tato role a role tanečnice z Panen pošetilých byla vyhrazena přímo Vám, nemusíte tedy mít obavy v této příčině. Myslím, že už materiál je hotov a že budete mít příležitost podívat se do

výtahu, o co se jedná. Mimoto bylo by snad dobře, protože taneční výstup Mariken (Dábel a Mariken) je problém, promluvit si o tom trochu technicky s Vaším partnerem, který bude asi zase Umrlec ze Svat. košil, a snad by bylo i dobře s p. Váňou-Psotou, který je teď v Brně a dal by Vám jistě cenné pokyny. Můj názor na tento tanec, v teorii ovšem, je ten, že musí provedení působit jako halucinace, jak atmosférou, tak i gesty. Tanec od začátku do konce musí udržovat něco příšerného. Vyjadřuje boj d'ábla s duší Mariken, s kterou bojuje až do úplného ovládnutí – tedy jakási scéna hypnózy, zaklínání. Tanec je velmi dlouhý a nutno jej velmi pozorně rozměřit co se týče gest i pohybu. Já sám mám představu (alespoň začátek až do poloviny tance) pohybů na místě, a sice pohybů velmi ostrých a krátkých, uvidíte, že hudba běží stále v rychlých osminkách (...) až skoro do únavy; jedná se tedy o stálé přibližování i oddalování obou osob, jakýsi druh strnulosti, oživené nepřetržitými krátkými pohyby, jakoby třesením. Tedy úlohy d'ábla a Váš odpor nutno přesně rozměřit k rozloze tance a udržovat co nejdéle v stavu jakési strnulosti. Tedy vyhnout se co nejvíce pobíhání po scéně (vyjma v nejdramatičtějších okamžiku) a běžnému tancování,

tj. znázorňování, vyjadřování děje. Děj je každému jasný, jedná se o to jej ztělesnit v jakési vizi gest a pohybu. Myslím, že Vám to dobře odpovídá Vaší představě tance. Nepočítejte s obličejem, protože budete mít bílou masku, ale myslíte hodně na kontrast pohybu a gest a nehybného výrazu obličeje. Uvažujte rovněž o kostýmu, o tom se ostatně domluví s malířem. Bude vlastně jako ve Svat. košilích, ale myslím z něčeho, co by již samou látkou pomáhalo udržet pohyb. Co se týče role pro Pannu pošetilou, ta je již jaksí tanečnější a možno v ní vyjadřovat přímo jak úděs, zoufalství atd. (...)

Srdečně Váš B. Martinů

Zmiňuji se zde jen o Mariken, ačkoliv jsem tančila i sestru Paskalinu. Martinů předpokládal, že Gabzdyl bude ve Hrách o Marii mým partnerem a roli Mariken

určil přímo mně. Dílo bylo jevištně provedeno jako divadlo na divadle v krásné výpravě Františka Muziky, která by se mohla i dnes považovat za návrh naprosto soudobý. Brněnská premiéra uspokojila po všech stránkách jak Bohuslava Martinů, tak obecenstvo.

Zora Šemberová a Oldřich F. Korte v roce 2003

Když po smrti svého manžela navštívila roku 1959 madame Charlotte Martinů Prahu, a já jsem měla příležitost se s ní setkat, řekla mi: „Martinů vous aimait beaucoup et moi aussi" [Martinů vás měl velice rád a já také]. Říkala mi „la petite Zora“ [malá Zora]. Nyní, když už se přibližuji k svému obzoru, uvědomuji si, že všechno, co se stalo, se mělo tak stát. Takový umělec a člověk, jakým byl Martinů, nemohl vymizet z mého života. Zralost přináší s sebou větší schopnost ocenit hodnoty tvůrce i jeho dílo. Některé z jeho kompozic mne budou provázet do konce mých dnů.

Hudba je mi velice blízká a je důležitou částí mého života. Mám tedy pocit, že se musím zmínit i o tom, co mi přináší poslech některých z vrcholných děl Martinů, a tím s pokorou ocenit nejvzácnější stránku jeho bytosti, což dlužím jeho hudebnímu géniu.

Moje citové dojmy se dotýkají stejně hluboce hudby Martinů jako mne samotné. Jedna z mnou obdivovaných skladeb je jeho šestá symfonie, známá jako Symfonické fantazie. Je plná dramatického vzruchu, silných a citově protikladných stavů hudebně vyzpívaných v mohutných přívalech, instrumentálně přebohatě vyjádřených, jimiž Martinů místy podivuhodně zachycuje krásu prostorových prožitků. Tyto zážitky mohu přirovnat jen k dojmům, který jsem zažila na Šumavě při pohledu na několik za sebou se vinoucích pásem lesnatého pohoří. Aniž bych si toho tehdy byla vědoma, poklesla jsem na obě kolena jako v modlitbě, neschopna tak silný zážitek vyjádřit slovy. Tehdy mne prostoupil pocit vrcholné krásy, v níž převládal dojem nekonečna. Martinů svou brilantní schopností využít možnosti hudebních nástrojů dovedl převést tóny do obdivuhodných souzvuků, které splývajíce s nebeskou klenbou, vyjadřovaly iluzi prostoru, jenž se rozprostírá do nekonečna. Martinů, který byl ve styku s lidmi spíše uzavřený, odhaloval své osobní vyznání v rozezpívaných nebo dynamicky tlumených hudebních plochách, ať chtěl nebo nechtěl. Mé dojmy se svým způsobem týkají i dalších jeho vrcholných kompozic, jako je Čtvrtá symfonie, Dvojkonzert pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány. Patří sem též opera Juliette, kdysi provedená pražským Národním divadlem a zazpívána křišťálově čistým hlasem Marie Tauberové nebo jeho opera Řecké pašije. Samozřejmě každé z jmenovaných děl má svoje citové a různě dynamicky a kompozičně odstíněné obměny nebo atmosféru.

Zásluhou hudebního skladatele a uměleckého nadšence Oldřicha Františka Korteho a zásluhou dalších obětavých iniciátorů a spolupracovníků vznikla Nadace Bohuslava Martinů. Pomocí Institutu Bohuslava Martinů a Supraphonu Praha byla vydána sada čtyř CD v licenci Supraphonu 2001. Tento výběr i sám skutek si zasluhují díky i uznání. Mezi kompozicemi uchvacujícími bohatou výrazovou krásou je několik dojemně prostých písní, podmaňujících člověka

svou jednoduchostí a pravdivostí, která je vlastní moravské lidové tradici a je podstatnou částí bytosti Bohuslava Martinů.

Zdá se mi, že příroda a dobrá hudba mají něco společného; obojí vyvolává prožitky krásy, kterou jak hudba, tak příroda může nejdůležitěji zpodobnit.

Po okupaci jsem doufala, že se Martinů vrátí, nebo aspoň navštíví domov. Víím, že léta toužil pohledem obejmout známá místa svého rodného kraje. Napřed to nebylo žádoucí, a později pro jeho návrat nebyly podmínky. Tak ráda bych se byla s ním opět setkala! Výjimečných osobností a učitelů je vždy nedostatek. Proto se za nimi jezdí a bude jezdit do celého světa. Náš hudební svět, a hlavně naše mladá generace utrpěla nepřítomností Bohuslava Martinů velkou ztrátu. Co se však nedá za určitých okolností změnit, člověk musí přijmout a být vděčen za všechno krásné, čím ho život obdaroval.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 14–17

Martinů a rodina Kaprálova

Josef Kaprál

O Bohuslavu Martinů (1890–1959) byla napsána řada vědeckých publikací jak o jeho složitém životě, tak o jeho skvělé skladatelské tvorbě. Méně je však známo, že asi od svých třiceti let byl jeho život často spojován s rodinou skladatele Václava Kaprála.

Václav Kaprál (1889–1947) byl nejen žákem Leoše Janáčka a Vítězslava Nováka, ale i věkovým vrstevníkem Martinů. Snad byl i prvním z českých umělců, který Martinů v polovině dvacátých let minulého století v Paříži vyhledal a navštívil. Kaprál se v uvedené době zúčastnil dvakrát o prázdninách pařížských Cortotových klavírních kurzů. Diskutovali nejen o současných skladatelských směrech, ale i o rodinných záležitostech. Vždyť tehdy se desetiletá Kaprálova dcera Vítězslava pokoušela o první skladatelské krůčky

(*Skladby z dětství*). Jistě stojí za zmínku, že Kaprál mohl ve vzájemné komunikaci svému příteli tykat, což u Martinů nebylo v obdobných případech běžné.

*Zleva V. Kaprál, L. Houžvičková, Vikt. Kaprálová
ve druhé řadě Vít. Kaprálová, B. Martinů
Tři Studně, červenec 1938*

Druhé setkání Martinů a Kaprála se pro tragickou nehodu Mistra na zámku Great Barrington v červenci 1946 již nemohlo uskutečnit. Martinů s ohledem na těžké zranění nemohl využít jmenování profesury na AMU v Praze, kde byl Kaprál právě pověřen v roce 1946 výukou na brněnských třídách. Osud rozhodl. Vítězslava Kaprálová (1915–1940) absolvovala v roce 1935 na brněnské konzervatoři jako první dívka kombinaci skladbu a dirigování. Protože tehdy ještě u nás nebyla vysoká hudební škola, rozhodla se vystudovat dvouletou Mistrovskou školu Vítězslava Nováka při pražské konzervatoři. Zcela náhodně se počátkem dubna 1937 seznámila v kavárně Metro na Národní třídě s Bohuslavem Martinů, který přivezl do Prahy Václavu Talichovi k prostudování operu Juliette. Když se Mistr dozvěděl, že Kaprálová je hudební skladatelkou a že chce ve studiu pokračovat ve Vídni, rozhodně ji začal přesvědčovat, že centrum tehdejšího hudebního života již není ve Vídni, ale v Paříži. Dokonce jí nabídl možnost studia skladby u něj v Paříži. Na podzim

téhož roku Kaprálová skutečně do Paříže odjíždí a přes dva roky je vedena věhlasným skladatelem. Martinů věnoval Kaprálové skicu Juliette a 5. smyčcový kvartet.

Na přání Viktorie Kaprálové (1890–1973) matky Vítězslavy napsal v roce 1957 Bohuslav Martinů na paměť Václava a Vítězslavy Kaprálových kratší klavírní skladbu Adagio. Již dříve složil Viktorii Kaprálové vokální skladbu na lidový text F. Sušila Vím hájíček.

Roma, brezen 1957.

Milá paní Kapralova:

Děkuji vám za váš dopis a ujišťuji vás že vzpomínky Na Tri Studně jsou v mé mysli jako by to bylo včera přece už tak dlouhá doba uplynula a tolik věcí se ve světě přihodilo a stáří se k nám všem hlásí.

Napsal jsem malou vzpomínku pro ty dva vám i mne drahé a posílám ji současně, doufám že ji dostanete včas přes to že pošta teď trvá dny. Rukopis je váš a nechte si jej pro sebe se všemi mymi vzpomínkami i na vás a na maminku Vitulky.

Omlouvám se vám že píši na stroji ale dostal jsem nějakou kréč do ruky z toho vlhkeho počasí zde a tak byste můj rukopis nepřčetla.

Mnoho a mnoho vás zdravím a vzpomínám

Srdečně váš .

Dopis váš dosel teprve teď a děkuji vám ; Jsem rád že se vám Studánky líbily, je v nich něco z Vysociny.

B. Martinů

New York 15/ 1. 1946

Mily příteli,

Zpozdil jsem se s odpovedi, byl jsem v Bostonu a ve Washingtoně a do toho jeste svatky. dekuji ti za dopis, i za pozdravy. Co se tyce tvych dotazu ohledne celovych skladeb Vitulky, myslim ze napsala jen jednu kompletne a jestli se nemylim byla i hrana jeste v Farizi, hral jicelista zda se mi ze se jmenoval Neumann, manzel Mily Muncerove, a ten mel take myslim rukopis. Pozdeji byl v Londyne, snad nekdo z tech jeho kamaradu se na neho bude pamatovati, urcite Kautcky, mohl by ti jiste o tom rici vice. Neumann mel prijat sem, ale nevim co se snim stalo, Mya Mya Munc. se s nim rozvedla. Jak jsem ti jiz psal, to vae bylo v dobe kdy jsme nevedeli zdali se nasledujiciho dne vsichni uvidime, pak odjela Vitulka a my brzo take, jenom smalym rucnim zavazadlem. Mne tam take zustaly vsechny rukopisy, az do dnes jsem je nenasel ani nevim kde jsou. Nektere byly nalezeny ale vetsina je jeste buh vi kde. Je mozna ze je nekde najdu, az budu sam v Farizi, a ze se dozvim co se stalo s rukopisy jez zustaly v byte Vitulky, ac myslim, ze tam hledal uz Jirka, který byl v Farizi hned po osvobozeni, a nasel mnohe ze svych veci, tak snad i její. Mel jsem sam nektere rukopisy u ni, radu pisnicek, jez jsem napsal pro ni, kdyz jsme probirali komposice. Se mnou psala tu smyccovou skladbu, ale tu myslim mas, neco jsem cetl ze se hrala v Brne. Potom tu vanocni Suitu, jez byla vysilana Radiem jeste z Farize. Tak to je vse na co se mohu upamatovati, v dobe pred odjezdem toho myslim moc neudelala, nebyla na to ani mysl, ani cas. Kdyz byla u nas ve Vieux Moulin o prazdninach, tak nepsala nic. Zdali neco psala pred tim v Augerville? nevim, ale pochybuji. Je mi moc lito, ze ti nemohu dati lepsi zpravy, vim jakou by ti to udelalo radost ale po tech vsch udalostech se vse v hlavě srletlo dohromady a tak ti pisu jen na co pamatuji. Jeste stale si nemluvil s Jirkou? ten musi prece vedet daleko vice, snad uz je zpět v Praze. Nemam sam mnoho zpravz Prahy, a nevím vlastne jak se rozhodnu, mam tu tolik prace, ze mi bude dost tezko se ihned z toho dostat a prece bych se rad uz podival domu jak to u nas je. a do Policky na nase. pocitali jsme ze pojedeme uz ted v lednu ale nemel jsem zadne rozhodnuti z Prahy a tak jsem musel jeste podepsati novou smlouvu zde a cely odjezd se protahnul az do jara a nejsem si jist ze budu do te doby hotov s prací, tak je vse jaksi provisorni. Slysel jsem ze nejak zmenili konservator v Praze i v Brne. Snad ti uz psal take Ruda ze dirigent N.Y. Filharmonie, A. Rodzinsky, se mnoho zajima o Vojenskou Symfonietu, uz davno o ni mluvi, ale nemeli jsme zde material. Napis Melantrichu at poslou partituru, je to myslim tisteno. Mohou to poslati na Konsulat do N.Y. nebo dati nekomu sebou, jezdi sem z Prahy stale nekdo. Mel jsem radost ze byl Talich rehabilitovan, ale to jak si to rozdělili v Praze mi moc neimponuje.

Freji ti, i mamince Vitulky, na kterou casto vzpomnam, vsechno nejlepsi do Noveho Roku a mnoho srdecnych pozdravu a vzpominek vam obema.
tvuj

B. Martin

O OSTATNICH skladbach nevim. Concert pro housle, clar. myslim ze mela jen v planu nebo skize. O tancich nevim nic. Firkusny je stale na cestach nema asi mnoho casu na psani, pokud vim ma jen vydane skladby, jiste ti napise, jestli to dosud neudelal. hral je zde casto (dubnova prelud.) Jirka chtel vydati Famatnik, pak ale uz k tomu nedoslo a jiste bude vydan lepe v Praze. Kdyby me Vitulcina maminka chcela napsati par radku, udelala by mi velkou radost, vzpomnam na ni i na Tri Studne mnoho. Najduli svoje rukopisy, je mozno ze mezi nimi bude i neco z jejich skiz, posluch bych to okamzite, nevim ale kdy se do Farize dostanu a zdali vse najdu. Napis mi zase, srdecne vas oba zdravim a vzpomnam.

Poriny s Charlaty.

Iša Popelka slavil významné jubileum

Renata Pechancová

Pan PhDr. Iša Popelka byl jistě již geneticky předurčen k lásce k hudbě a k Martinů. Jeho tatínek, známý poličský amatérský houslista s přezdívkou „Beethoven“, si nejen dopisoval s Bohuslavem Martinů, ale byl si již v počátcích umělecké tvorby Martinů také vědom jeho významu pro Poličku. Právě díky jeho prozíravosti se zachoval například popis všech aktivit vztahujících se k Bohuslavu Martinů konaných v Poličce za období 100 let od roku 1889 do roku 1989 (zveřejněno v knize Iši Popelky *Martinů a Polička*, Panton 1990). Tak se mladý František, později Iša Popelka věnoval studiu hudební vědy v Brně na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a svá studia ukončil prací na téma Martinů. Diplomová práce *Česká léta Bohuslava Martinů* byla předznamenáním jeho dalšího činění. Intenzivní studium dostupných bohatých pramenů ho vedlo následně k vydání zajímavých, pestrých a důležitých publikací o Martinů. Ve všech dokazuje svou hlubokou znalost a pochopení lidské stránky skladatele a zájemcům pomáhá seskládat pestrou mozaiku jeho života a díla. Takové jsou *Skladby pro Poličku* (Supraphon, 1973), *Martinů a Polička* (Panton, 1990) nebo *Bohuslav Martinů: Dopisy domů* (Mladá fronta, 1996).

Nejlépe o autorovi promluví jeho práce. Zacitujme tedy několik myšlenek z prací Iši Popelky, ve kterých představuje vnitřní svět Martinů: „Vždycky měl na mysli harmonické vztahy mezi lidmi a mezi člověkem a přírodou, jejich destrukce ho znepokojovala a to znepokojení se časem promítlo i do jeho hudby. Základ k představě souladného světa a přesvědčení o zbytečnosti a absurditě konfliktů kladlo už dětství a mládí, vyrovnaná soudržnost rodiny, už kdysi dávno ve věžní světničce, i poklidné a smírné ovzduší venkovského městečka s vlídnou přírodou pár kroků za hradbami ... V žebříčku hodnot, zdá se, byl pro Martinů pokoj a mír mezi lidmi, v detailu i v globální perspektivě,

na prvním místě. Znepokojovalo ho ohrožení lidského jedince i lidského rodu v rozděleném a konflikty přeplněném světě a těšil se z každého náznaku zlepšení vztahů mezi mocnostmi...“ (*Martinů a Polička*, str. 27) nebo také „.... v hierarchii hodnot, jež Martinů respektoval, byl na prvním místě pokoj, mír a slušnost mezi lidmi a zeměmi, nechuť k agónu ve všech jeho podobách, nikoliv ‚utkvění‘ v rodné zemi či obsese návratu i za cenu ztráty myšlenkové nezávislosti. Svobodně zvolený kreativní postoj a volný pohyb hodnot, jenž nemůže než být ovocem, byť často nesnadným a trpkým, politické demokracie a svobody názorů, slova i tvorby“ (*Bohuslav Martinů: Dopisy domů*, str. 6).

Iša Popelka v Památníku Bohuslava Martinů v Poličce intenzivně pracoval s martinůvskými archiváliemi a spolupracoval i s místní LŠU (dnes ZUŠ). Tak jsem se po svém příchodu do Poličky také mohla účastnit několika jeho projektů. V roce 1986 připravil pásmo neznámých klavírních kusů, písní a dopisů mladého Martinů pod názvem *Premiéry?* (uvedeno v Poličce 22. 12., Iva Makovská – klavír, Renata Krajčírová – zpěv a Petr Findejs – četba). O rok později *Dopisy z předvánočního času*, montáž z korespondence Martinů z fondů Památníku Bohuslava Martinů (uvedeno v Poličce 16. 12., Iva Makovská – klavír, Renata Krajčírová – violoncello a Miroslav Doležal – četba). Při jednom z posledních „pracovních“ setkání na schůzkách poličské pobočky SBM nám přinesl pan Popelka mimo jiné autograf *Vánoční koledy* Bohuslava Martinů, milé čtyřtaktové skladbičky, která, jak říkal, by mohla být jednou z několika „písniček na půl stránky“.

Pan Popelka velmi dobře znal vývoj koncertního provozování děl Bohuslava Martinů v Poličce a na základě těchto znalostí a zkušeností se po roce 1989 snažil o vytvoření tradice nového martinůvského festivalu v Poličce. Cílem bylo do Poličky přivést to nejlepší z nastudovaných a inscenovaných děl Bohuslava Martinů v daném období. Vznikl tak velkolepý projekt festivalu *Polička 555*, jako multižánrového festivalu se zahraniční účastí, hudebními, divadelními i výtvarnými projekty. Iša Popelka byl jeho srdcem a dramaturgem

a několik nadšenců, bez nároku na honorář a čas se snažilo o zvládnutí celého organizačního zajištění, bez vědomí, že dělají náročnou marketingovou práci (sama jsem se na dvou ročnících tímto způsobem podílela). Postupně se ukázalo, že pro životaschopnost projektu je nutné jeho rozdělení na dvě samostatné části: *Martinů fest* – festival určen dílu Bohuslava Martinů konaný každoročně v květnu a letní multižánrový festival *Polička 555*. Tímto způsobem to v Poličce nakonec úspěšně funguje dodnes.

Devatenáctého února tohoto roku oslavil muzikolog, editor, redaktor, publicista a organizátor PhDr. Iša Popelka 80. narozeniny. Jsou lidé, kteří by měli dostávat bonusových „ještě jednou tolik“ a v tomto případě to jistě platí. To bohužel zajistit nemůžeme, tak přejeme alespoň vše nejlepší a hlavně hodně zdraví!

Gratulace Elišce Novákové

Jarmila Mráčková

Dne 30. července 2012 oslavila paní Eliška Nováková významné životní jubileum – 85. narozeniny. Rodačka z Brna, rozená Hanousková, absolvovala roku 1950 brněnskou konzervatoř a začala koncertně působit, často v klavírním duu s manželem Janem Novákem. V Českém rozhlasu je zachováno 20 titulů jejich nahrávek. Po emigraci v září 1968 se domovem rodiny Novákových postupně stalo Dánsko, Itálie a Německo. V cizině byla započata i její pedagogická činnost, které se věnuje dodnes. Pravidelně zajíždí do Brna. Do republiky se vrací i její dvě dcery – klavíristka Dora, flétnistka Clara a můžeme se s nimi setkávat jako s interpretkami na koncertech či lektorkami na interpretačních seminářích. Paní Eliška Nováková byla vždy nejen výborná klavíristka, ale i statečná žena v mnoha nelehkých životních situacích. Přejeme jí stále dobré zdraví a pohodu.

Max Kellerhals

Lucie Harasim Berná

Dne 24. 8. 2013 ve věku 95 let zemřel Max Kellerhals, švýcarský kněz, pamětník a přítel Bohuslava Martinů.

Max Kellerhals (1918–2013) působil po celý svůj aktivní život jako kaplan v obcích v kantonu Basilej – venkov, tedy v blízkosti Liestalu, kde Bohuslav Martinů zemřel. P. Max Kellerhals provázel Bohuslava Martinů v posledních dnech jeho života a podílel se na organizaci jeho pohřbu jak ve Švýcarsku, tak i o dvacet let později na převozu jeho ostatků do tehdejšího Československa. Z těchto důležitých událostí otiskujeme take výňatky z interview, které s ním vedl Aleš Březina při natáčení filmu *Návrat z exilu* (ČT 1998, režie Jiří Nekvasil).

Max Kellerhals se s Bohuslavem Martinů seznámil na začátku září roku 1955 ve francouzském Besançonu během hudebního festivalu, kam přijel jako veliký milovník hudby mj. na koncert Rafaela Kubelíka. Na festivalu zazněl od Martinů *Koncert pro dva klavíry a orchestr* v podání belgické dvojice Janine Reding a Henry Piette.

„Když se manželé Reberovi vrátili z USA, navštěvovali jsme společně Rafaela na jeho orchestrálních zkouškách, jako např. také v Besançonu. V průběhu

zkoušky se dostavil jakýsi manželský pár a posadil se šikmo nalevo od nás. O přestávce k nám přišel Rafael a zeptal se nás: ‚Znáte se? To jsou přece manželé Martinů.‘ No a tak vznikl náš velmi spontánní vztah, který trval až do smrti Bohuslava Martinů. Ten koncert v Besançonu byl ohromný, zazněl na něm mj. jeho Koncert pro dva klavíry a orchestr v podání belgického klavírního dua Reding-Piette, které hrálo fantasticky, publikum šílelo a byl to neuvěřitelný úspěch.”

Martinů opustil definitivně USA na jaře 1956 a ubytoval se nejdříve u manželů Reberových v Basileji, později bydlel u Sacherových na Schönenbergu u Basileje. Celé léto roku 1956 se tak Max Kellerhals vídal s manželi Martinů několikrát do měsíce. Pro kaplana byl Martinů „mimořádně sympatický, nejen proto, že byl hudebník, ale prostě jako člověk. Jeho skromnost, jeho klidný, zdrženlivý mluvní projev, to k němu zkrátka patřilo.“ S Martinů často a dlouho diskutoval v otevřené, nenucené a veselé atmosféře nejen o náboženských tématech.

Max Kellerhals byl osobně přítomen na premiéře oratoria *Gilgameš*, které bylo provedeno v Basileji v roce 1958. Tehdy mohl sedět v první řadě v blízkosti skladatele. Rovněž ho provázal na představení opery *Juliette* v německém Wiesbadenu v lednu 1959. Tenkrát to bylo poslední provedení *Juliette*, které Martinů mohl vidět.

Když musel být Martinů v létě roku 1959 hospitalizován v nemocnici ve švýcarském Liestalu, stal se Max Kellerhals pro manžele Martinů jedním z nejbližších přátel. Charlotte Martinů si přála, aby jejich sňatek byl dodatečně požehnán také církevně, a tak dne 16. srpna P. Max Kellerhals oddal Charlotte a Bohuslava Martinů i před církví. Za svědky šli manželé Reberovi.

„Svatbu jsme oslavili v jeho nemocničním pokoji, kde také později zemřel, v té nejjednodušší, nejlidštější, nejprátelejší formě. Po vykonaném obřadu vyndala Maja Sacherová z tašky malé pouzdro a darovala Charlotte Martinů k svatbě briliantový prsten. Potom tašku otevřela, vyndala několik skleniček a láhev šampaňského, nebo něčeho podobného, a řekla: ‚na svatbu si přece musíme přiřuknout.‘ A my všichni jsme si takřka se slzami v očích, jak jsme byli pohnuti, přiřukli na svatbu Charlotte a Martinů v pokoji, ve kterém o 14 dní později zemřel. Pro nás zúčastněné to zůstane navždy něčím úžasným a nezapomenutelným.”

P. Max Kellerhals celebroidal za zemřelého zádušní mši v římskokatolickém kostele v obci Pratteln dne 1. září. Houslista Petr Rybář přednesl při smutečním obřadu střední větu z houslové *Sonatiny* Bohuslava Martinů. Nad rakví hovořili Marcel Mihalovici a kaplan P. Max Kellerhals. Po bohoslužbě bylo nabalzamované tělo uloženo v rakvi do hrobu na Schönenbergu, na kraji lesa nad usedlostí, kde Martinů jako host Sacherových pobýval a komponoval.

V létě roku 1979 byl získán souhlas k exhumaci a převozu ostatků skladatele do Poličky. Dne 16. srpna byla v Schönenbergu vyzdvižena rakev s nabalzamovaným tělem Bohuslava Martinů z hrobu, v němž spočívala dvacet let.

Při otevření rakve byli přítomni zástupci československých představitelů a skupina Švýcarů, mezi nimi i P. Kellerhals. Ten se zúčastnil obřadu i v Poličce. Také po smrti Charlotte Martinů se Max Kellerhals aktivně zajímal a zasazoval o provozování děl svého přítele, navštěvoval sólisty i dirigenty a přibližoval jim svým neopakovatelně srdečným a živým způsobem skladatelovu osobnost a jeho hudbu. Od počátku vzniku basilejského festivalu Martinů v roce 1995 byl jeho podporovatelem a dokud mu to zdravotní stav umožňoval, navštěvoval nejen švýcarský, ale dokonce i pražský festival Bohuslava Martinů a veškerá provedení jeho oper v blízkém zahraničí. Od roku 2002 žil spokojeně v domě pro seniory ve Fricku u Basileje, kde každou neděli sloužil bohoslužbu pro své spolubydlící a po celé dny poslouchal hudbu, mj. svého vzácného přítele Bohuslava Martinů.

Text volně převzat z časopisu Martinů Revue 2/2012, s. 4

**Dvě tanečnice, dvě interpretky v premiérách B. Martinů
In memoriam Zora Šemberová (1913 Brno – 2012 Adelaide)
a Mira Figarová (1917 Brno – 2013 Brno)**

Jarmila Mráčková

Dvaadvacetiletá Zora Šemberová ztvárnila taneční roli Mariken v premiéře opery Hry o Marii dne 23. února 1935. Devatenáctiletá Miroslava Figarová byla první Kolombínou Divadla za bránou 29. září 1936. Obě premiéry se konaly v divadle Na hradbách v Brně za účasti autora. Obě umělkyně byly odlišných typů – výrazová, expresivní Zora Šemberová, a pro klasiku přímo stvořená Miroslava Figarová.

Zora Šemberová se stala světově první Julie v Prokofjevově baletu Romeo a Julie (premiéra 30. prosince 1938 v Brně). Taneční vzdělání získala v Brně,

Rakousku a také Paříži, kde se setkala s Bohuslavem Martinů a s jeho názory na umění. Od roku 1932 působila v Národním divadle v Brně, od roku 1943 v pražském Národním divadle, kde vytvářela výrazově dramatické role. Jako vrchol jejího umění lze připomenout například Viktorku ve Vostřákově stejnojmenném baletu roku 1950. Byla i vynikající choreografkou. Úspěšně působila na Taneční konzervatoři v Praze, kde jejími absolventy byli například Jiří Kylián, Ladislav Fialka, Pavel Šmok a Zdeněk Prokeš. Roku 1968 emigrovala do Austrálie, kde při stálém uměleckém sebevzdělávání dosáhla velkých výsledků a uznání. Do vlasti přijížděla až po roce 1990. V Austrálii i doma obdržela řadu významných ocenění včetně ceny Thálie za celoživotní mistrovství.

Mira Figarová

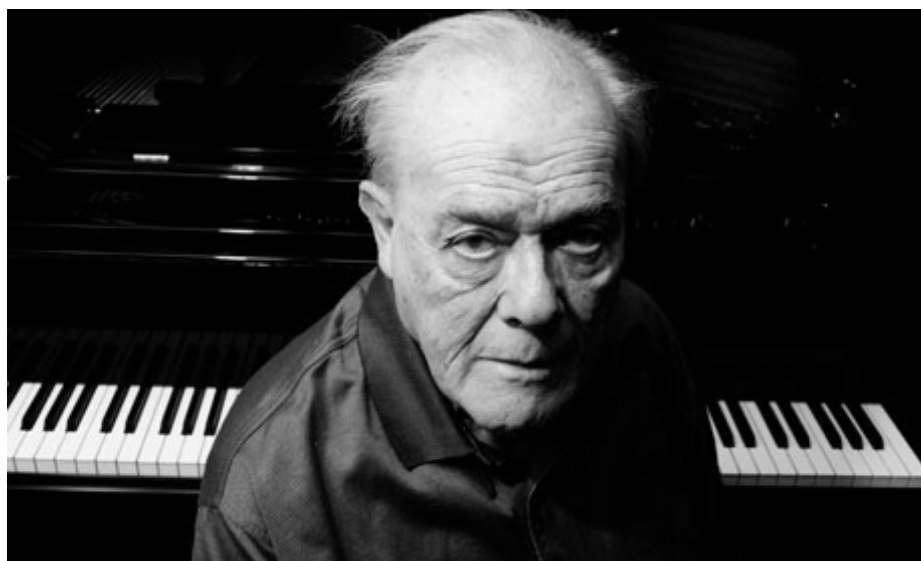
Mira Figarová, rovněž rodačka z Brna, působila po celou dlouhou taneční dráhu jako klasická primabalerína v brněnském divadle. S lehkostí a brilancí tančila svůj obor v letech 1936–1961. Řadu let vyučovala na brněnské konzervatoři. Také Mira Figarová obdržela cenu Thálie a Cenu města Brna v oblasti divadelního umění.

Obě umělkyně se dožily v duševní svěžesti vysokého věku. Oběma patří přední místo v dějinách českého tanečního umění a také mezi interprety díla Bohuslava Martinů.

Charles Rosen (5. 5. 1927 – 9. 12. 2012)

Aleš Březina

V prosinci roku 2012 přinesla světová média zprávu o úmrtí Charlese Rosena. Četné nekrology připomenuly vše podstatné o jeho podivuhodném životě: o jeho studiu klavíru na Julliard School of Music, kterou navštěvoval od svých sedmi let, z toho od 11 let pod vedením Lisztova žáka Morize Rosenthala, o studiu na Princeton University, kde obhájil ve věku 23 let doktorát z francouzské literatury, o jeho slavných a dodnes diskutovaných knihách *The Classical Style* (1971), *Sonata Forms* (1980) a *The Romantic Generation* (1995). Také o jeho vášni pro širokou paletu skladatelů od Frederika Chopina, přes Arnolda Schönberga až po Elliotta Cartera. Jen občas se ve zmíněných textech objevila krátká zmínka o Bohuslavu Martinů. Proto bych ji chtěl pro čtenáře doplnit o krátkou osobní vzpomínku.

Setkal jsem se s ním jen jednou v roce 1999, když jsme s Jiřím Nekvasilem připravovali dokumentární film *Martinů a Amerika* (Česká televize 2000). Naše schůzka trvala sice jen několik hodin, ale je pro mne zcela nezapomenutelná. Rosen byl jedním z prominentních žáků B. Martinů na Universitě v Princetonu. Proto jsme si s režisérem Nekvasilem velice přáli slyšet z jeho úst co nejvíce o jejich setkávání. Tím spíše, že jsme na schůzku jeli rovnou z Princetonu, kde

nám vyprávěl Michael Steinberg do nejmenších podrobností o tom, jak s Charlesem chodili Bohuslavu Martinů naproti na vlakovou zastávku, na kterou přijížděl jeho vlak z New York City. Dále jak jej doprovázeli na univerzitu, o čem si povídali, o způsobu výuky B. Martinů a jeho názoru, že výuka je pro studenty mnohem méně důležitá než to nejpodstatnější, totiž „who you are.“ Steinberg vzpomínal na hudbu, kterou jim Martinů při výuce pouštěl z desek (Stravinský, Bartók, angličtí a nizozemští madrigalisté, někdy na zvláštní žádost i své vlastní skladby), o mládí Martinů v Evropě a jeho členství ve skupině 2. houslí v České filharmonii. Vyprávěl o *Polní mši*, kterou univerzitní studenti nastudovali a provedli v americké premiéře na koncertu ke skladatelově životnímu výročí, na němž vystoupil jako klavírista právě Charles Rosen. Zmiňoval i velké sympatie, které k Rosenovi Martinů cítil zřejmě i proto, že si s ním mohl povídat ve své milované francouzštině. O to více jsme se tedy těšili na natáčení s Charlesem Rosenem.

Rosen nás velice srdečně přivítal ve svém bytě na Manhattanu, ve kterém prožil takřka celý život. Když spatřil televizní kameru, protestoval, že jsme se domlouvali jen na nezávazném povídání. To jsem mu poměrně snadno vyvrátil tím, že jsem mu ukázal naši vzájemnou korespondenci o přípravě dokumentárního filmu. Začali jsme tedy natáčet. První, co nám na kameru oznámil, byla sdělení, že v Princetonu nestudoval hudbu, „protože by to pro něj bylo příliš jednoduché“, že si jako svůj studijní obor zvolil francouzskou literaturu, a proto Martinů prakticky téměř neznal. Ani to nebylo těžké zpochybnit s odkazem na tištěný program uvítacího koncertu v Princetonu, na kterém vystupoval a hlavně stručným shrnutím našeho předchozího natáčení s Michaelem Steinbergem, prominentním muzikologem a vynikajícím vypravěčem. „Michael měl vždy bujnou fantasií,“ odvětil Rosen. V tu chvíli už naše setkání začínalo vypadat z hlediska připravovaného dokumentu poměrně neperspektivně. Napadlo mne připomenout Rosenovi jeho první gramofonovou nahrávku, kterou mu zprostředkoval právě Martinů a on na ni nahrál výběr

z jeho klavírních *Etud a polek* a *Les Ritournelles*. Výraz Rosenovy tváře se rázem zcela proměnil. Vstal z křesla a přešel na druhý konec místnosti, kde usedl ke klavíru a začal z paměti lovit první tóny *Polky in A*. Vybavoval si ji sice váhavě, zato do nejmenších podrobností zcela přesně, ačkoliv ji od roku 1950 už nikdy veřejně nehrál. A zahrál ji velice osobitě, v mimořádně pomalém tempu, ve kterém z ní zejména dramatickým zdůrazňováním basové linky levé ruky vytvořil napínavý mikropříběh. Vzápětí tuto polku komentoval slovy: „It’s typical that, the changes in phrasing, these offbeat accents. This music has an enormous charm, a great pity that it’s being let go. People should return to this.“ [Je to typické, změny ve frázování, ty neobvyklé přízvuky. Hudba má nesmírný šarm, je velká škoda, že se od ní upouští. Lidé by se k ní měli vrátit.] A pak začal vyprávět o svých kontaktech s Martinů, s jeho osobností i jeho hudbou, o jeho lásce ke středoevropské hudební tradici. Mimořádně zajímavý byl Rosenův postřeh o rozdílném užívání lidových písní v tvorbě Bohuslava Martinů a Igora Stravinského. Čas zcela přestal hrát roli a Rosen vyprávěl, hrál, občas zpaměti, občas z not, které bleskově našel v hloubi svého archivu. Zajímavý a velmi přesný byl jeho postřeh, že pro znovuobjevení tvorby B. Martinů na amerických pódiiích bude zcela zásadní zpřístupnit americkému publiku jeho opery, které považoval za nejvýznamnější část skladatelova odkazu. Bylo vidět, že na Martinů a vůbec na toto období svého života zřejmě dlouho nevzpomínal. Odcházel jsme z jeho bytu po několika hodinách s množstvím natočeného materiálu, zcela okouzleni jeho pamětí, schopností pregnantně říct to podstatné a také jeho smyslem pro humor.

Až později nám s Jiřím Nekvasilem došlo, že si nás Charles Rosen svým typickým sarkastickým úsměvem a veselýma zkoumavýma očima vlastně nejdříve testoval, jestli o něm a o Martinů vůbec něco víme a jestli nám má věnovat několik hodin svého času. V té době už mu ho zbývalo jen 12 let.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 13

10. výročí úmrtí Dr. Ulricha Uchtenhagena

Aleš Březina

Letos uplynulo 10 let od náhlého tragického úmrtí JUDr. Ulricha Uchtenhagena (*1926), který zahynul 31. ledna 2003 při automobilové nehodě v Zimbabwe. Tento vystudovaný právník a velký milovník klasické hudby byl nejen ředitelem švýcarské autorské ochranné organizace SUIISA v letech 1961–1989, nýbrž také osobním poradcem dvou velkých evropských skladatelů, jejichž osudy se setkaly ve Švýcarsku, totiž Paula Hindemitha a Bohuslava Martinů.

Byl to právě JUDr. Ulrich Uchtenhagen, často dodnes označovaný jako „guru of the collective management in music“, kdo navrhl Bohuslavu Martinů na konci skladatelova života, aby po permanentním přesídlení z USA do Švýcarska zrušil své členství v ASCAP a začal být zastupován SUIISA. Po autorově smrti v roce 1959 účinně pomáhal skladatelově vdově založit nadace B. Martinů nejprve ve Švýcarsku a pak v tehdy komunistickém Československu, kde byl jeho nejdůležitějším partnerem JUDr. Richard Klos, právník Českého hudebního fondu a později též Nadace B. Martinů. Pro Institut Martinů, jehož byl aktivním pomocníkem od okamžiku jeho založení v roce 1994, poskytoval právní poradenství při jednání se všemi nakladatelskými domy, ve kterých byla publikována skladatelova díla. Zásadním způsobem se JUDr. Uchtenhagen zasadil i o záchranu velkého množství autografů skladeb B. Martinů. Jakmile zjistil, že skladatelova vdova Charlotte plna vděčnosti a dobré vůle rozdává nejrůznějším interpretům a milovníkům hudby skladby svého manžela a nevede si o nich ani evidenci, přesvědčil ji, aby je všechny uložila v archivu SUIISA. Zde pro ni nechal vyhotovit xerokopie k volnému rozdávání. Všechny autografy slavnostně předal Nadaci a Institutu B. Martinů v roce 1999.

Po odchodu do důchodu se Ulrich těšil na vstup do kláštera, kde chtěl v klidu strávit zbytek života. Nad tímto privátním přáním však převážilo vědomí zodpovědnosti – ve svých téměř 70 letech přijal nabídku Organisation mondiale de la propriété intellectuelle a odjel do Afriky pomáhat budovat místní ochranné

autorské organizace. Nikdy však neopomněl navštívit prosincový Festival Bohuslava Martinů v Praze a setkat se svými přáteli z Nadace a Institutu B. Martinů, kterému pomáhal mj. formulovat dopisy nakladatelům v rané fázi přípravy Souborného vydání díla Bohuslava Martinů. Při jedné ze svých prvních návštěv v roce 1995 obdržel z rukou Dr. Viktora Kalabise, tehdejšího předsedy Správní rady Nadace B. Martinů, jednu z prvních medailí, kterou nadace vůbec udělila.

Článek převzat z časopisu Martinů Revue 1/2013, s. 18

Jan Zrzavý a Bohuslav Martinů, přátelé z Vysočiny

Lucie Harasim Berná

Martinů měl to štěstí, že ho v jeho životě obklopovalo hned několik velmi blízkých přátel, s nimiž zůstal v kontaktu po řadu let. Z těch nejdůležitějších pro jeho kariéru a životní osud to byli Stanislav Novák, Rudolf Firkušný, Paul Sacher, Václav Talich, Jan Rybka, Miloš Šafránek, Karel Šebánek a v neposlední řadě Jan Zrzavý.

V roce 2010 připravilo Městská muzeum a galerie Polička výstavu o celoživotním přátelství těchto dvou významných rodáků z Vysočiny – Bohuslava Martinů a Jana Zrzavého. Úspěšná expozice putovala ještě na několik dalších míst a nyní je k vidění v Okrouhlici, rodišti Jana Zrzavého. Na základě výstavy vznikla publikace s názvem *Jan Zrzavý a Bohuslav Martinů, přátelé z Vysočiny*. Autorkou většiny textu je Lucie Jirglová, muzikoložka z Centra Martinů, která se významně podílela i na vzniku katalogu ke stálé výstavě o Martinů v Poličce. Vydavatelem knihy je Občanské sdružení Za záchranu rodného domu Jana Zrzavého v Okrouhlici.

Jednotlivé kapitoly jsou věnovány rodnému kraji a dětství obou umělců, dále jejich studiu v Praze, pobytu a setkání obou v Paříži. Dvě kapitoly popisují blízké přátelství a vzájemnou podporu ve třicátých letech, když už Martinů žil se svojí manželkou Charlotte. Čtenář také pozná oba umělce v opačných rolích – Zrzavého jako milovníka hudby a Martinů jako zdatného karikaturistu. Závěr knihy je věnován medailonu o Okrouhlici a o Poličce.

Publikace obsahuje velké množství obrazového materiálu – dobové fotografie, reprodukce obrazů, dopisy a notové autografy, které autorka vybrala a získala z více než dvaceti institucí a od soukromých osob. Vedle známých dobových fotografií Martinů byly poprvé otištěny dosud zcela neznámé fotografie ze soukromých i muzejních sbírek. Malby Zrzavého jsou vykládány v souvislosti s reáliemi jeho života, autorce se dokonce podařilo získat svolení s otištěním reprodukce obrazu *Milosrdný Samaritán*, který Zrzavý věnoval novomanželům Martinů jako svatební dar v roce 1931 v Paříži.

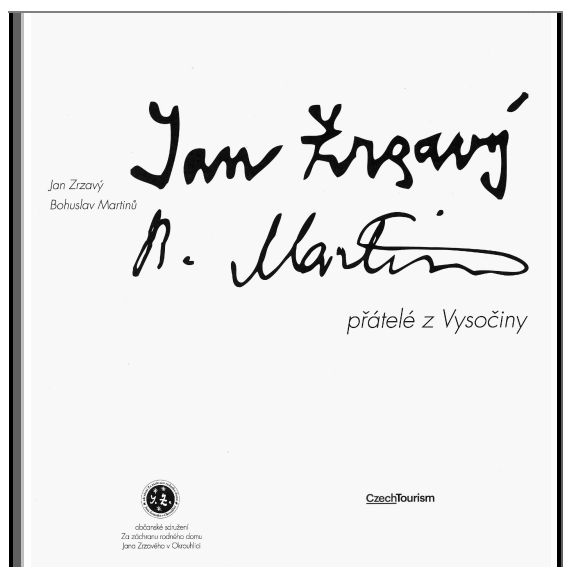
Publikace velkého čtvercového formátu bez pevných desek upoutá jednoduchou bílou obálkou se zvětšenými podpisy obou umělců. Vyšla pouze v češtině, ale obsahuje anglické resumé na konci knihy.

Uspořádala a slovem doplnila
Lucie Jirglová

Vydalo občanské sdružení
Za záchranu rodného domu Jana
Zrzavého v Okrouhlici

ISBN 978-80-260-3372-1

Objednat lze například
na <http://www.janzrzavy.cz>

Článek převzat z časopisu *Martinů Revue* 1/2013, s. 18

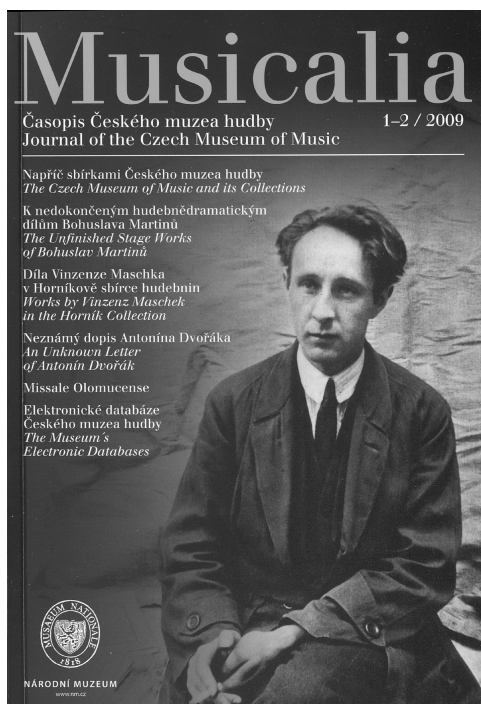

NÁRODNÍ MUZEUM

Národní muzeum – České muzeum hudby
vydává odborný česko-anglický časopis

Musicalia

Představuje sbírky této instituce v rozsáhlejších vědeckých studiích a kratších odborných statích. Pramenné studie doplňuje informatorium o činnosti muzea a bohatá obrazová dokumentace. Původní publikované práce jsou v naprosté většině výsledkem vědecké činnosti pracovníků Českého muzea hudby. Kromě muzikologie dávají Musicalia prostor také příspěvkům, které hudebněvědná témata zasazují do širších mezioborových souvislostí (výtvarné umění, muzeologie, obecné dějiny apod.). Časopis vychází jako dvojčíslo jednou ročně.

Dílu Bohuslava Martinů je věnována studie PhDr. Kateřiny Maýrové pod názvem „K nedokončeným hudebnědramatickým dílům Bohuslava Martinů“ (ročník 2009, číslo 1–2, strana 51–62)

Aktuální i starší čísla časopisu můžete koupit v pokladně Českého muzea hudby (118 00 Karmelitská 2, Praha 1) nebo objednat na e-mailové adrese publikace@nm.cz

Zprávy Společnosti Bohuslava Martinů
číslo 35
Praha – říjen 2013

Vydává: Společnost Bohuslava Martinů

Bořanovická 14, 182 00 Praha 8

Kontaktní adresa: Zborovská 68, 150 00 Praha 5

Redaktorka: Mgr. Daniela Kotašová, Ph.D.

(e-mail: daniela.kotasova@seznam.cz)

Fotografie otištěny s laskavým svolením Institutu Bohuslava Martinů, Centra Bohuslava Martinů v Poličce, Mgr. Jarmily Mráčkové, Ing. Naděždy Šauerové a Ing. Josefa Kaprála